

Begroting 2019

Paragrafen

Provincie Gelderland

Definitief PS

donderdag 15 november 2018 08:02

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG ARNHEM
Postadres: Postbus 9090, 6800 GX ARNHEM
Telefoon: (026) 3599480
E-mail: post@gelderland.nl
Website: www.gelderland.nl

≡ provincie

Gelderland

Paragrafen

In de paragrafen worden onderwerpen die door meerdere kerntaken heen lopen, in één paragraaf in beeld gebracht. In de paragrafen staat belangrijke informatie over de financiële positie van de provincie, de beheersmatige aspecten en de risico's. De wetgever verplicht ons om zowel bij de Begroting als bij de Jaarstukken 7 paragrafen op te nemen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Provinciaal grondbeleid

Al een aantal jaren voegen wij aan de verplichte paragrafen de paragraaf EMU-saldo toe. Vanaf de Begroting 2016 richten we de provinciale begroting in naar de 7 kerntaken voor provincies. Omdat de onderwerpen Gebiedsontwikkelingen, Gelderse economie en Gelderland Internationaal in meer kerntaken voorkomen, is besloten om voor deze onderwerpen afzonderlijke paragrafen toe te voegen. Vanwege diezelfde reden vindt u met met ingang van de Begroting 2019 in dit onderdeel ook de paragraaf Agenda Klimaat en energie.

Agenda Klimaat en Energie

In reactie op motie 18M38 kiezen wij ervoor om onze provinciale inspanningen rondom klimaat en energie te bundelen in de agenda Klimaat en Energie. Daarmee zien wij af van een afzonderlijk klimaatplan.

Deze paragraaf geeft een eerste beeld van onze agenda. We willen de jaarlijkse momenten van behandeling van Begroting en Voorjaarsnota gebruiken als natuurlijke momenten om de voortgang van onze agenda Klimaat en Energie met u te bespreken. Bij de Jaarstukken zullen wij in deze paragraaf aandacht besteden aan de realisatie. Daarmee krijgt deze paragraaf het karakter van een 'jaartranche met terugblik en vooruitblik' en vormt deze paragraaf de verbinding tussen de kerntaken op het punt van klimaat en energie.

Aanvullend op de agendering in het kader van de Planning- en Control cyclus, zullen wij voorstellen over klimaat en energie aan u voorleggen als hiertoe aanleiding is. Wij zien deze eerste paragraaf als een try out, een eerste opzet, die wat ons betreft mee-ontwikkelt met de programmering in de komende jaren.

In het vervolg van deze paragraaf gaan wij dieper in op de bijdragen aan Klimaat en Energie vanuit onze kerntaken. Hierbij geven we ook een overzicht van de huidige intensiveringsvoorstellen en de voorstellen die in voorbereiding zijn. Vervolgens gaan we nader in op de relatie van de landelijke en provinciale 'tafels' met onze kerntaken. We sluiten af met onze visie op hoe we de komende jaren de opgaven willen monitoren.

Bijdragen vanuit de kerntaken aan klimaat en energie

We beschouwen de klimaat- en energieopgave als onderdeel van de duurzaamheidsambitie die we hebben beschreven in de ontwerp-Omgevingsvisie. Die opgave en ambitie laten zich niet in één kerntaak of één programma vatten, maar manifesteert zich in alle kerntaken. Dat is ook de reden dat wij kiezen voor een bundeling in de agenda Klimaat en Energie. En niet voor een apart plan of programma. In de Begroting geven we per kerntaak aan wat we al doen of van plan zijn om de klimaatdoelstellingen te realiseren:

- in kerntaak 1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer laten we zien hoe we met ons beleid op het gebied van Ruimte, Wonen, Steengoed Benutten, Gebiedsopgaven en Water bijdragen aan de doelen van Klimaat en Energie. Ook hebben wij in deze kerntaak onze plannen op het gebied van klimaatadaptatie beschreven. Deze voorstellen hebben namelijk vooral betrekking op water en gebouwde omgeving. Wij zien onder andere extra mogelijkheden bij het Rivierklimaatpark en de zes pilots Integrale Wijkaanpak (Steengoed Benutten). Ook zijn er duidelijke overlappen met kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden
- in kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat staat de energietransitie centraal. Binnen het plandoel Energietransitie zetten we dit jaar fors in op het realiseren van energiemaatregelen in de verschillende onderdelen. Dan gaat het over de Wijk van de Toekomst, bedrijven, mobiliteit en het realiseren van grootschalige opwekking. Daarnaast werken vanuit dit plandoel aan de Regionale Energie Strategieën (RESen). De kansen om CO2 vast te leggen

in bodems hebben wij als onderdeel van het programma Gezonde en veilige leefomgeving bij deze kerntaak geplaatst. Ook dit onderdeel heeft een nadrukkelijk overlap met kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden

- in kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden staan vooral de niet-energiegerelateerde broeikasgassen centraal in de programma's Land- en tuinbouw en Natuur en Landschap. We zien mogelijkheden voor de aanleg van een CO₂ leiding in de glastuinbouw in de Bommelerwaard. Via het programma Natuur en Landschap dragen we direct bij aan CO₂-reductie. Ook werken we aan duurzame recreatie en duurzaam toerisme in Gelderland.
- in kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer gaan we in op de klimaatopgave vanuit Mobiliteit. Op dit gebied hebben wij – in vergelijking met andere kerntaken – een relatief groot operationeel takenpakket. Dat zorgt voor een relatief grote beslisruimte en de mogelijkheid om kansen voor klimaat en energie te blijven benutten
- in kerntaak 5 Regionale economie gaan wij in op de raakvlakken met circulaire economie en de klimaatwinst die te behalen valt bij bedrijven
- in kerntaak 6 Cultuur en erfgoed is er ook voor erfgoed aandacht voor duurzaamheid
- in kerntaak 7 Kwaliteit openbaar bestuur gaat het onder andere over het benutten van onze relaties met gemeenten in het kader van het programma Sterk bestuur, ten behoeve van de bestuurskracht die nodig is voor de maatschappelijke Klimaat en Energie opgave
- in de paragraaf Bedrijfsvoering gaan wij in op de aanpak om in 2030 als organisatie klimaatneutraal te zijn.

U geeft ons met motie 18M38 een grote uitdaging mee. Wij hebben daarop binnen de kerntaken geïnventariseerd wat al aan werk onderhanden is én wat we aanvullend kunnen doen om nog meer bij te dragen aan de doelen van de agenda Klimaat en Energie. Dat leverde een waaier van intensiveringsvoorstellen op. Met name vanuit de kerntaken Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer (kerntaak 1), Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden (kerntaak 3), Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer (kerntaak 4) en Regionale economie (kerntaak 5). En uiteraard vanuit de kerntaak Milieu, energie en klimaat (kerntaak 2).

Deze voorstellen borduren in belangrijke mate voort op en liggen in het verlengde van de bestaande 'werkvoorraad'. Binnen de kerntaak Milieu, energie en klimaat zetten we dit jaar de middelen in die beschikbaar zijn gesteld voor de huidige coalitieperiode. Ook worden extra projecten opgestart en uitgewerkt die we vervolgens met behulp van de middelen van motie 18M38 kunnen uitvoeren. Bij de kerntaak Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer is recent (3 juli 2018) de Koersnotitie over duurzame mobiliteit vastgesteld. Dit vormt de basis waarmee we veel lopende projecten voortzetten en een aantal nieuwe projecten starten om de mobiliteit verder te verduurzamen. Deels kunnen we deze projecten financieren uit bestaande budgetten.

Ook werken we aan grotere aanvullende opgaves, zoals het Versnellingsfonds Verduurzamen Bus waar uw Staten opdracht voor heeft gegeven om met een nadere uitwerking hiervoor te komen (motie 17M54). Wij verwachten u hierover nog dit jaar een voorstel te kunnen voorleggen ten laste van de middelen die via motie 18M38. Hetzelfde geldt voor de kerntaak 1 Duurzame Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer. Ook binnen deze kerntaak zijn projecten in voorbereiding die (mede) mogelijk gemaakt worden door motie 18M38.

De inventarisatie levert veel voorstellen op die in het verlengde liggen van de huidige werkvoorraad. Het is nodig en gewenst om opnieuw vanuit de grote opgave terug te denken. En om na te denken over de transitie die nu ingezet moet worden. Dit betekent niet alleen doorgaan met wat we nu al doen, maar

dit vraagt ook om vernieuwing en out of the box-denken.

Voor de voorstellen die we nu als intensiveringsvoorstellen extra ter hand willen nemen en ten laste willen brengen van de extra middelen uit motie 18M38, hebben we als criteria gebruikt dat ze:

- een relevante bijdrage leveren aan klimaatmitigatie, of een eerste noodzakelijke stap daarin zetten
- op korte termijn uitvoerbaar zijn, maar nog niet of onvoldoende financieel gedekt vanuit de kerntaak
- zichtbaar zijn voor het publiek
- bijdragen aan bewustwording en draagvlak
- bij voorkeur ook een bijdrage leveren aan andere provinciale doelen.

Daarnaast verkennen we wat in strategisch opzicht voor de langere termijn nodig is.

De volgende intensiveringsprojecten zijn nu al opgenomen:

- Rivierklimaatpark
- Extra bos voor CO2 vastlegging
- Stal van de toekomst
- Klimaatbestendig maken steunpunten Stroe en Rumpt.
- Verzilver uw bedrijfsdak

Naast deze projecten is bij de kerntaken opgenomen welke projecten op korte termijn kunnen worden uitgewerkt. Op deze nieuwe projecten komen we bij Voorjaarsnota 2019 terug.

Relatie met landelijke en provinciale tafels

Het Landelijk Energie Akkoord (KEA) wordt voorbereid op vijf zogenaamde sectortafels. Er zijn tafels voor elektriciteit, industrie, gebouwde omgeving, mobiliteit en voor landbouw en landgebruik. Elke tafel is gevraagd om voorstellen te doen die leiden tot een voor die tafel specifieke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Deze voorstellen moeten onder meer kostenefficiënt zijn en op voldoende draagvlak kunnen rekenen. Alle voorstellen, die aan de tafels worden ontwikkeld, komen terug in het KEA.

Ook op Gelders niveau vindt overleg plaats over het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen. Het GEA is uniek in Nederland. Wij willen dan ook gebruik blijven maken van dit netwerk voor het realiseren van onze doelen. Zo nodig nemen wij ook zelf acties voor onze rekening die leiden tot een grotere bewustwording van en enthousiasme voor de maatregelen. Het GEA kent ook tafels waaraan over dezelfde onderwerpen wordt gesproken als op de landelijke sectortafels. Op dit moment wordt het GEA geëvalueerd.

Daarnaast kent Gelderland zes Regionale Energie Strategien (RESen), die zich vooral richten op de vermindering van het verbruik van fossiele brandstoffen en het opwekken van duurzame energie in die regio. Via de RESen zal een deel van het landelijke Klimaat en Energie Akkoord worden uitgevoerd.

Onderstaand geven we weer hoe de landelijke en provinciale tafels (in KEA en GEA-verband) aansluiten op onze kerntaken.

De sectortafels Industrie, Elektriciteit en Gebouwde omgeving zijn gericht op energiegerelateerde maatregelen (afbouw verbruik fossiele brandstoffen en opwek duurzame energie). Wij hebben deze drie tafels voorlopig ondergebracht in kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat. Op termijn passen de maatregelen die deze sectortafels voorstellen, mogelijk beter bij een andere kerntaak.

De industrie is grootverbruiker van energie. In Gelderland hebben 38 grote industriële bedrijven de opdracht om af te stappen van het verbruik van laagcalorisch gas. Wij verwachten dat op termijn ook andere bedrijven een overstap moeten maken naar andere energiebronnen dan laagcalorisch gas. Maatregelen die door deze sectortafel worden voorgesteld hebben dan ook grote betekenis voor de economie in Gelderland. De maatregelen sluiten goed aan op kerntaak 5 Regionale economie.

De sectortafel Elektriciteit past naar onze mening het beste in kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat. Hoewel de betekenis ervan ook doorwerkt in alle andere kerntaken. Landelijk is afgesproken dat elektriciteit en gebouwde omgeving de minimale kern gaan vormen van de RESen. Uiteraard kunnen in de RESen ook de relaties worden gelegd met maatregelen in de andere sectoren.

De sectortafel Gebouwde omgeving concentreert zich momenteel op de energietransitie in woningen en bedrijven. Daarom ligt er een overlap met kerntaken 1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer en 5 Regionale economie.

Ook op de sectortafel Mobiliteit wordt gesproken over maatregelen die gericht zijn op energie. Echter, de maatregelen zijn niet per definitie gebonden aan een bepaalde regio. Bijvoorbeeld, het opladen van energie via laadpalen in een regio wil nog niet zeggen dat die energie ook alleen in die regio wordt gebruikt. Daarom ligt een provinciale aanpak meer voor de hand. En dat kunnen we doen in kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer. Er zijn wel relaties met regio's en wijken bijvoorbeeld als het gaat om de rol van elektrische auto's in de buffering van het energiesysteem in de Wijken van de Toekomst.

Voor de sectortafel Landbouw en Landgebruik geldt eveneens dat de maatregelen die daar worden voorgesteld zich niet bijzonder lijken te lenen voor uitvoering via een RES. Het gaat vooral om niet-energiegerelateerde maatregelen, waarover landelijke afspraken worden gemaakt. Als provincie zien wij ons verantwoordelijk om de uitvoering van die afspraken in onze provincie te helpen regisseren. Dat sluit goed aan bij kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden.

Monitoring

Wij zijn van plan de monitoring, zoals die nu in gebruik is bij ons programma Energietransitie en het GEA, door te ontwikkelen tot een monitor voor onze Klimaat en Energie agenda. Daarbij richten we ons niet alleen op een monitor van percentages en kilotonnen. We richten ons ook op de monitoring van draagvlak en op evaluatie van onze samenwerking met partners. Hieronder valt ook de lopende evaluatie van GEA. Daarmee krijgen we input voor

(ontwikkeling van) de rol die in de toekomst door het provinciaal bestuur kan worden ingenomen.

Via deze paragraaf Klimaat en Energie willen we samenhangend rapporteren over onze plannen en de voortgang. Daarbij brengen we de resultaten vanuit alle kerntaken en bovengenoemde monitoring bij elkaar. Graag gaan we met u in gesprek om verder vorm te geven aan de monitoring.

Gebiedsopgaven

In onze gebiedsvisie hebben wij samen met het bedrijfsleven, onderwijs en andere overheden, maatschappelijke opgaven geformuleerd in de 6 regio's van Gelderland: onze zes gebiedsopgaven. Deze opgaven verschillen per regio, maar concentreren zich allemaal op de economische kracht en het leefklimaat van de regio's. De 6 gebiedsopgaven met hun focus zijn:

- De Achterhoek: smart werken en wonen
- De Gelderse Corridor: duurzame en slimme schakel in het internationaal logistiek netwerk
- De Veluwe: natuur en economie in balans
- Stedelijk netwerk Stedendriehoek: Cleantech
- Stedelijk netwerk Ede-Wageningen: FoodValley
- Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen: versterken economische kracht.

Met deze gebiedsgerichte aanpak versterken we de economische kracht en het leefklimaat in de regio's. Vanuit de regionale investeringsprogramma's die we samen met onze partners uitvoeren, dragen we bij aan de economie en het leefklimaat in de regio's.

Voor elke opgave hebben we in 2016 en 2017 een gezamenlijke agenda opgesteld. Deze agenda voeren we via een investeringsprogramma uit. Ondernemers, overheden en onderwijsinstellingen (de 3 O's) dragen hiervoor projecten en activiteiten aan.

Integraal werken is een belangrijk onderdeel van de Gebiedsopgave. Dit vertaalt zich door in onze eigen werkprocessen: vanuit alle kerntaken dragen wij bij aan de aanpak van de zes Gebiedsopgaven. Deze werkwijze geeft onze partners houvast door de herkenbare aanpak en het hebben van duidelijke aanspreekpunten bij de provincie. Hieronder geven we per opgave aan wat we in 2019 willen bereiken en hoe we dit gaan doen.

De Achterhoek: smart werken en wonen

Wat willen we voor opgave bereiken in 2019?

De Achterhoek wil dé stage-, afstudeer- en traineeregio van Nederland zijn en profileert zichzelf als 'smart industry-regio' met SmartHub Achterhoek:

Toekomst in de maak! Daar hoort een aantrekkelijke woonomgeving met een passende woningvoorraad en goede bereikbaarheid bij.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

Economie

- versterken van (grensoverschrijdende) clusters voor samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen
- nieuwe clusters opzetten voor het implementeren van Smart Industry-toepassingen in alle stuwende en relevante sectoren, inzetten op hoogwaardige stage- en afstudeeropdrachten
- het arbeidspotentieel vergroten via investeren in bij-, om- en herscholing van werknemers
- via de SmartHub talent aantrekken. Smarthub richt zich op het wereldkundig maken van de innovatiekracht van de regio en het aantrekken van jong talent hiervoor.

Wonen/bereikbaarheid

- een triple-helix-uitvoeringsstrategie voor de transformatie van de woningvoorraad ontwikkelen, met als doel een goede balans vinden tussen nieuwbouw en sloop en het verhogen van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad
- verkleinen kernwinkelgebieden (voorkomen leegstand)
- opstarten trajecten voor (stoppende) agrariërs gericht op: kringlooplandbouw, toekomstperspectief, asbestsanering, alternatieve verdienmodellen en sociale vraagstukken
- vergoten bereikbaarheid door slimmer vervoer.

Smart Governance

- versterken van de uitvoeringskracht via de nieuwe structuur van de Achterhoek Board. Via deze structuur geven overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties samen uitvoering aan de ambities om de Achterhoek krachtig leefbaar en vitaal te houden

De Gelderse Corridor: duurzame en slimme schakel in het internationaal logistiek netwerk

Wat willen we voor deze opgave bereiken in 2019?

We willen in 2019 flinke stappen zetten in de realisatie van de Railterminal Gelderland (RTG). Daarnaast willen we dat het goederentransport verder verduurzaamt en dat er meer personeel voor logistieke bedrijven komt. Ook willen we dat Logistics Valley een plaats krijgt in de top 3 van logistieke hotspots in Nederland.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

- verbeteren doorstroming A15: akkoord bereiken met het Rijk over te nemen kortetermijnmaatregelen tussen Deil en Ressen
- vaststellen inpassingsplan RTG
- uitbreiden van het aantal trucks dat op duurzame brandstoffen rijdt en uitbreiding van het aantal tankplaatsen voor duurzame brandstof (zowel voor vrachtwagens als voor schepen)
- voortzetten subsidieregeling LNG-trucks en actief interesseren van partijen, ook voor realisatie van vulpunten voor duurzame brandstoffen
- stimuleren vervoer over water: businesscases voor bedrijven opstellen voor overstap van weg naar water

- faciliteren en subsidiëren van projecten om geschikt personeel aan te trekken
- verbeteren van de bekendheid van de logistieke sector en het werk daarin, door de organisatie van de dag van de logistiek in hotspots in Logistics Valley: Tiel, Nijmegen en Liemers.

De Veluwe: natuur en economie in balans

Wat willen we voor deze opgave bereiken in 2019?

De Veluwe is een van de meest gastvrije en best bereikbare vakantiebestemmingen van Nederland, met levendige dorpen en steden, topattracties en een prachtige natuur. In 2019 streven we naar een optimale balans tussen ecologie, beleving en economie in deze streek.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

- samen met onze partners uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Veluwe 2019-2021
- voortzetten en verdiepen van de samenwerkingscoalitie VeluweAlliantie
- extra aandacht besteden aan de Veluwse iconen Nationaal Park (opening bezoekerscentrum) en het herinneringstoerisme (herdenken 1944)
- de eerste ervaringen opdoen met de Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken
- duurzaamheid (mobiliteit, vakantieparken) en leefbaarheid prominent op de agenda plaatsen, naast het nog meer actief betrekken van de bewoners bij de uitvoeringsagenda. Verder verbeteren we samen met onze partners routenetwerken (mountainbike, paardenroutes) en uniforme bebording volgens een Veluwestandaard.

Stedelijk netwerk Stedendriehoek: Cleantech

Wat willen we voor deze opgave bereiken in 2019?

We willen het uitvoerings- en investeringsprogramma dat in het najaar van 2018 is vastgesteld uitvoeren.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

Cleantech A1-zone als zogenaamde 'special'

- ontwikkelen van energieke landschappen als locaties voor de productie van hernieuwbare energie. Daarbij zetten we in op het verlagen van drempels om initiatieven voor deze productielocaties van de grond te krijgen
- realiseren van een elektrische infrastructuur voor grootschalige productielocaties van hernieuwbare energie. Zo kunnen initiatiefnemers (bijvoorbeeld van zonneparken) haalbare businesscases voor de opwekking van duurzame energie maken en uitvoeren.

Versnelling energietransitie gebouwde omgeving

- versneld realiseren van energieneutrale woningen, gasloos bouwen en bestaande woningen van het gasnet afkoppelen. We letten daarbij extra op het betrekken van burgers en burgercollectieven

- voortzetten van de lopende projecten Transform, Woningabonnement en Wijken van de toekomst.

Slimme en schone mobiliteit

- maatregelen nemen en afspraken maken met bedrijven en overheden om het fietsgebruik te faciliteren en te vergroten
- stimuleren van het gebruik van waterstofauto's en -bestelbussen door bedrijven. Zowel door inrichting van (tijdelijke) tankvoorzieningen als door het stimuleren van de aankoop van waterstofvoertuigen.

Stedelijk netwerk Ede-Wageningen: FoodValley

Wat willen we voor deze opgave bereiken in 2019?

We willen de toppositie van het kennis-en innovatiehart Wageningen-Ede als wereldwijd centrum voor Agri & Food behouden én verder versterken.

Daarom starten we in 2019 samen met belanghebbenden (overheden, onderwijs en bedrijven) een langjarig, integraal ontwikkel- en financieringsprogramma: Agrifood2030. Voor de noodzakelijke (ruimtelijke) randvoorwaarden leveren ook de programma's Mobiliteit, Economie, Ruimte en Wonen de benodigde inspanningen.

Daarnaast willen we in 2019 een regiodeal FoodValley sluiten met onze partners en het Rijk. Hiermee willen we de transitie naar duurzaam en gezond voedsel versnellen.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

- met belanghebbenden het ontwikkel- en financieringsprogramma Agrifood 2030 (kennishart Ede-Wageningen) maken en starten met uitvoeren
- uitvoering geven aan het programma ICT-Campus. In het onderdeel Beschikbaarstellingen van deze Begroting gaan we nader in op dit programma en stellen we voor om middelen hiervoor beschikbaar te stellen
- de Regiodeal FoodValley met partners en het Rijk afsluiten en starten met uitvoeren
- vanuit de triple-helix-FoodValley een nieuwe Strategische Agenda ontwikkelen
- vanuit de triple-helix-FoodValley een tweede Innovatiemonitor regio FoodValley opleveren
- op basis van een te ontwikkelen business- en exploitatieplan voor de WFC-Experience voorstellen doen aan PS voor financiering en organisatie, passend binnen de door de PS vastgestelde criteria bij de reservering van de middelen
- met Ede, Wageningen en WUR het KennisAs-programma 2018-2019 verder uitvoeren waarbij we onder andere:
 - starten met de uitvoering van de revitalisering Business & Science Park Wageningen
 - een programma met focus op kennisuitwisseling op het gebied van accelerators (bedrijfsfase tussen start-ups en scale-ups) in de agrifoodsector realiseren: The World Food Company Growers
 - verkennen hoe natuur- en landschapsinrichting bijdraagt aan het vestigingsklimaat.

Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen: versterken economische kracht***Wat willen we voor deze opgave bereiken in 2019?***

We willen de economische kracht van de regio Arnhem-Nijmegen versterken, in samenwerking met regiogemeenten, bedrijfsleven, kennisinstellingen en andere maatschappelijke partners. Het Bestuursakkoord Stedelijk Netwerk Arnhem-Nijmegen vormt daarvoor het fundament.

Wat gaan we voor deze opgave doen in 2019?

- werken aan onze 3 icoonprogramma's:
 - Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy.
 - Slimme Duurzaamheid
 - Bruisende binnensteden aan de rivier

In het onderdeel Financiële begroting, incidentele ruimte en in het onderdeel Beschikbaarstellingen van deze Begroting stellen wij voor om middelen voor de plandoelen Ruimte voor werk, kennis en innovatie en bruisende binnensteden ter beschikking te stellen

- uitvoeren van de investeringsagenda 2018-2019 en het vervolg daarop, de investeringsagenda 2018-2019 bis
- opstellen van een nieuwe investeringsagenda 2019-2020, die begin 2019 ter besluitvorming zal worden voorgelegd
- een prominenter plek geven aan belangrijke randvoorwaarden om de economische kracht van de regio te versterken, zoals mobiliteit en human capital
- in gesprek gaan met het Rijk over de onderwerpen uit het voorstel voor de Regiodeal:
 - de ontwikkeling van de NovioTech Campus waar belangrijke kennis en innovatie op het gebied van chip- en semiconductortechnologie samen komt, met onder andere een internationaal innovatiecentrum voor chiptechnologie (CITC)
 - living labs ontwikkelen voor energie
 - TopFit-programma: in de regio vinden baanbrekende innovaties plaats op het gebied van patiëntgerichte technologie. Deze vernieuwingen helpen mensen in Nederland en wereldwijd om langer gezond en onafhankelijk te blijven
 - digitale privacy en veiligheid: in de regio Arnhem-Nijmegen willen we de al aanwezige ervaring en samenwerking tussen kennisinstellingen en vooraanstaande partners in energievoorziening en gezondheidszorg verder vergroten via het Digital Privacy & Security Initiative
- samen met onze partners verder versterken en uitdragen van het profiel van de regio Arnhem-Nijmegen op het gebied van gezondheid, technologie en energie.

Gelderse economie

Een kerntaak van ons college is: de Gelderse economie sterker maken. Voor een sterke en duurzame Gelderse economie zijn zowel een goed vestigingsklimaat als een aantrekkelijke leefomgeving van groot belang. Als provincie willen we daaraan bijdragen. We doen dit in eerste instantie door middelen in te zetten vanuit de plandoelen binnen kerntaak 5 Regionale economie. Ook via onze andere kerntaken hebben we invloed op het vestigingsklimaat en de leefomgeving. Wij gaan voor een circulaire afvalloze economie met een slimme en schone industrie. Deze transitie vraagt een bredere aanpak over alle kerntaken. In deze paragraaf geven wij kort de dwarsverbanden aan tussen de kerntaken en economische doelstellingen van de provincie.

Vanuit kerntaak 1 Duurzame ontwikkeling en waterbeheer geeft het plandoel 'Steengoed Benutten' ons concreet invloed op de ontwikkeling van excellente werklocaties en bruisende binnensteden, een belangrijke vestigingsfactor.

Onze 6 gebiedsopgaven hebben veelal een economische insteek. Vanuit onze plandoelen werken we op circulaire economie bijvoorbeeld samen met CleanTechRegio en regio Arnhem-Nijmegen aan concrete projecten rond hergebruik afval en industrie. Andere voorbeelden zijn de campusontwikkeling op NovioTech campus/Heijendaal in Nijmegen, Wageningen Campus en het IPKW Kleefse Waard in Arnhem.

Binnen kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat werken we aan een energieneutraal Gelderland. Ook dat heeft een sterke verbinding met economie. Aan de ene kant kunnen we onze ambities op het gebied van duurzaamheid en energietransitie alleen bereiken als die een gezonde economische basis hebben; aan de andere kant levert de transitie ook grote kansen op voor nieuwe economische activiteiten in Gelderland. Denk aan de bedrijven in regio Arnhem die werken aan duurzame mobiliteit en nieuwe energiedragers, zoals accu's en waterstof.

De sectoren land- en tuinbouw en toerisme en recreatie vormen een bijzonder domein in de Gelderse economie. Dat vraagt om een aanpak op maat. Daarom hebben we in kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden gekozen voor specifieke programma's voor deze sectoren.

Regionale bereikbaarheid is een absolute voorwaarde voor een sterke economie. Vanuit kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer zorgen wij voor een goede regionale bereikbaarheid van, naar en tussen stedelijke netwerken en het landelijk gebied. Met een veilige verkeersafwikkeling en een goede leefomgevingskwaliteit. Dit verbetert de bereikbaarheid (van banen en voorzieningen) en het vestigingsklimaat voor (inter)nationale bedrijven. Cultuur en erfgoed (kerntaak 6) zijn van groot belang voor ons vestigingsklimaat. Zo trekken onze aansprekende culturele festivals, evenementen en musea jaarlijks vele bezoekers.

Ten slotte hebben we bestuurs- en samenwerkingskracht nodig om onze provincie verder economisch te kunnen ontwikkelen. Economische vraagstukken zijn complex en grootschalig en dat vraagt om daadkracht van de Gelderse bestuurlijke organisaties. Vanuit kerntaak 7 Kwaliteit van het openbaar bestuur versterken wij de bestuurlijke daadkracht die nodig is, bijvoorbeeld voor ons Rode loper-beleid en de acquisitie van bedrijven.

Gelderland internationaal

Voor Gelderland liggen in het buitenland op bijna alle beleidsterreinen kansen: direct over de grens met Duitsland, in Europees verband en soms ook daarbuiten. Een 'Gaaf Gelderland' voor huidige en toekomstige generaties bouwen we tenslotte niet alleen, maar samen met anderen. Ook met internationale partners. Als regionaal bestuur heeft de provincie een onderscheidende rol in de internationale samenwerking ten opzichte van onze Gelderse partners. Dit zijn onder andere de gemeenten, Gelderse regio's, kennisinstellingen en koepelorganisaties. In samenwerking met onze Gelderse partners kunnen wij soms eenvoudiger verbindingen maken dan andere regionale overheden in Europa.

In dit dynamische werkveld is het belangrijk goed in te spelen op de steeds veranderende omstandigheden. We hebben onze aanpak beschreven in de notitie Gelderland Internationaal (PS2016-792). Deze is nog steeds actueel. We maken hierin onderscheid tussen grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland en samenwerking binnen Europa. Onze activiteiten buiten Europa zijn gericht op handelsbevordering, met name richting China. Deze zijn beschreven onder kerntaak 5 Regionale economie.

Grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland

De Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen heeft in 2017 een nieuwe regering gekregen. Deze kiest nadrukkelijk een positieve koers voor grensoverschrijdende samenwerking. Dit biedt ons kansen op vele terreinen. Afgelopen jaar zijn belangrijke stappen gezet in onze structurele samenwerking. Zo hebben we met de provincie Overijssel met het Münsterland een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Met de deelstaat Noordrijn-Westfalen en het Rijk samen wordt een samenwerkingsstructuur ontwikkeld die het mogelijk maakt onze gezamenlijke grensoverschrijdende maatschappelijke opgaven goed op te pakken.

Op alle kerntaken werken we samen met onze oosterburen. In 2019 blijven we focussen op onderwijs en arbeidsmarkt, economie, cultuur, water en milieu. Het ontwikkelen van het Grensland-Instituut bij de Radboud Universiteit zullen wij actief ondersteunen.

Samen met onze partners ontwikkelen we ook het toekomstige grensoverschrijdende programma Interreg A (2021-2027). De eerste gesprekken hierover hebben inmiddels plaatsgevonden.

Rol in Europa

Als provincie voeren wij met al onze kerntaken een belangrijk deel van het Europese beleid uit. In Europa wisselen we kennis en ervaring uit tussen verschillende regio's, benutten we optimaal beschikbare Europese middelen en beïnvloeden we Europese beleidsontwikkeling.

Dat doen we door deel te nemen aan Europese netwerken en projecten, directe samenwerking met andere Europese regio's en onze aanwezigheid in het Huis van de Nederlandse provincies in Brussel. Door deze actieve samenwerking maken we werk van open grenzen en geven we vorm aan de Europese gedachte.

In 2019 zullen we extra aandacht besteden aan:

- de uitwerkingen van het Meerjarig Financieel Kader, de meerjarenbegroting van de EU voor de periode 2021-2027. Met name waar dit betrekking heeft op de fondsen EFRO, Interreg en POP

- partnerschappen met Europese regio's. Via onze netwerken en projecten werken we samen met een groot aantal Europese regio's. Naast de bestaande relaties met Lubelskie en Noordrijn-Westfalen en Hauts-de-France werken we, op basis van wederzijdse interesse, aan een duurzame relatie met met Baskenland, Zuid-Denemarken, Vlaanderen en Lombardije.

Door een uitgebreide inventarisatie van alle Europese projecten waar Gelderse partijen bij betrokken zijn, hebben we beter inzicht gekregen in de mogelijkheden die samenwerking in Europa biedt voor de Gelderse samenleving. Met de opgedane kennis willen we in de komende periode heel gericht inspelen op deze kansen.

Lokale heffingen

De paragraaf Lokale heffingen geeft informatie over de heffingen die in 2019 door de provincie voor het realiseren van het beleid worden ingezet:

1. Opcenten motorrijtuigenbelasting
2. Grondwaterheffing
3. Leges
4. Nazorgheffing stortplaatsen

Na de tabel met de opbrengsten van de vier verschillende provinciale heffingen en leges geven we toelichting op het beleid en de uitvoering. De paragraaf sluit met een overzicht van de lastendruk.

De inkomsten van verschillende heffingen

Opbrengsten provinciale heffingen (bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2017	Begroting 2018 (na Najaarsnota)	Begroting 2019
Opcenten motorrijtuigenbelasting	213,4	218,9	218,9
Grondwaterheffing	2,0	2,0	2,0
Provinciale leges	0,9	1,0	1,0
Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	216,3	221,9	221,9

Beleid en realisatie provinciale heffingen

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet heft onze provincie opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Deze belastingopbrengst is onze grootste inkomstenbron. De opbrengst is een algemeen dekkingsmiddel, hetgeen betekent dat de provincie vrij is in de wijze van besteding. De raming en realisatie van de opcenten is de uitkomst van het aantal motorvoertuigen (personenauto's en motoren) vermenigvuldigt met het tarief. Het tarief voor de opcenten is een percentage van in de wet opgenomen bedragen (de zogenaamde hoofdsommen). De vaststelling van het tarief behoort tot de bevoegdheid van uw Staten. Wijzigingen in het tarief kennen een wettelijke ingangsdatum per 1 januari van enig jaar. Op grond van voornoemd wetsartikel is het aantal opcenten voor alle motorrijtuigen gelijk en is er geen onderscheid naar type voertuig mogelijk. Mede omwille van administratieve eenvoud en beperking van de kosten van administratie en inning voor heffing en invordering van belastingen, is de heffing en inning van de opcenten wettelijk opgedragen aan de Belastingdienst. De Belastingdienst draagt maandelijks de geïnde opcenten af.

De raming van de opbrengst opcentenheffing wordt primair gebaseerd op de gegevens die wij begin van elk jaar ontvangen van de Belastingdienst en wordt vervolgens geactualiseerd op basis van de volumegegevens die wij medio van elk jaar ontvangen. Bij de Najaarsnota 2018 heeft een actualisering van de raming 2018 plaatsgevonden, uitmondend in een verhoging van de opbrengstraming met een bedrag van € 3 miljoen. Deze verhoging heeft structurele doorwerking. Sinds 1 januari 2017 heft onze provincie 89,2 opcenten. Bij de Begroting 2018 is besloten om voor de jaren 2018 en 2019 geen inflatoire aanpassing van het tarief door te voeren. Voor het jaar 2020 wordt het percentage van de inflatoire aanpassing met 0,5 verminderd.

Het gelijkblijvende tarief voor 2019 betekent dat er geen besluitvorming plaats hoeft te vinden over de heffingsverordening opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. Het tarief wijzigt immers niet en de huidige heffingsverordening blijft dus van kracht.

Rekening houdend met vorenstaande gegevens wordt in de (meerjaren)begroting rekening gehouden met de volgende opbrengsten:

Geactualiseerde raming Begroting 2019 (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022
Raming op basis van Begroting 2019	218,9	221,3	226,6	230,7
Huidige raming op basis van Najaarsnota 2018	218,9	221,3	226,6	230,7
Verschillen	0	0	0	0

De wet bepaalt dat er een maximumtarief voor de opcenten heffing geldt. Dit maximum wordt in de septembercirculaire van het Provinciefonds opgenomen. Het maximumtarief op basis van de septembercirculaire 2018 bedraagt 113,2. Met een beoogde heffing van 89,2 is er derhalve nog sprake van een heffingsruimte van 24,0 opcenten. In 2017 genereerde 1 opcent € 2,39 miljoen aan opbrengst. Dit betekent dat de heffingsruimte bepaald kan worden op ruim € 57 miljoen. De hierna opgenomen tabel geeft enkele tarieven voor de opcenten heffing 2017-2019.

Opcenten motorrijtuigenbelasting (bedragen in € centen)

	2017	2018	2019
Provincie met laagste tarief	67,9	67,9	nbn*
Provincie met hoogste tarief	92,0	92,0	nbn*
Maximale tarief	111,0	111,8	113,2
Tarief provincie Gelderland	89,2	89,2	89,2

* Nog niet bekend. Deze worden bekend na vaststelling van de begroting door de provincies.

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing is een belasting op het onttrekken van grondwater en wordt geheven per kubieke meter onttrokken grondwater. De heffing is enkel bedoeld ter dekking van de kosten die verband houden met het onttrekken van grondwater en is dus geen algemeen dekkingsmiddel. De middelen zijn ondergebracht in de voorziening Grondwaterheffing om ervoor te zorgen dat de geheven middelen ook daadwerkelijk aan grondwatertaken worden besteed én om het tarief over de verschillende jaren niet teveel te laten fluctueren.

Provinciale leges

In 2017 is de Legesverordening volledig vernieuwd. Op basis van een aantal uniforme uitgangspunten zijn de leges vastgesteld voor alle diensten waarvoor leges in rekening gebracht kunnen worden. Sinds die tijd hanteren we niet meer de zogenaamde " kruis-subsidiering" over de sectoren heen, maar passen we het kostenveroorzakingsprincipe toe. Dat betekent dat de aanvrager de kosten betaalt die wij maken voor het produkt dat wordt gevraagd. De tarieven zijn namelijk gebaseerd op de actuele kostencalculaties. De kostprijsberekening is als volgt opgebouwd: de gemiddelde tijdsbesteding van een soort wordt

vermenigvuldigd met een uurtarief waaraan de indirecte kosten/overhead wordt toegevoegd. De uurtarieven zijn in 2019 € 40, € 45, € 49 voor de respectievelijke schalen 8, 9, 10. De indirecte kosten zijn berekend op 43,75% van de totale lasten. In dit percentage zijn de kosten voor het politieke bestuur niet meegerekend.

Voor de jaarbedragen van de kosten- en opbrengstramingen in 2019 is gerekend met het verwachte aantal aanvragen voor geheel 2018. Dit leidt tot de volgende tabel met de kostendekkendheid:

Kostendekkendheid leges (bedragen in €)

Legesverordening	Lasten taakvelden	Indirecte kosten	Totale lasten	Leges opbrengsten	Kosten dekkend heid
1. Wegen	65.000	57.000	122.000	122.000	100%
2. Water	24.000	21.000	45.000	45.000	100%
3. Natuurbescherming	170.000	150.000	320.000	320.000	100%
4. Zwemgelegenheden	2.000	1.000	3.000	3.000	100%
5. Ontgroningen	20.000	17.000	37.000	37.000	100%
6. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)	286.000	14.000	300.000	300.000	100%
7. Luchtvaart	14.000	12.000	26.000	26.000	100%
Totaal	581.000	272.000	853.000	853.000	100%

Ondanks de kleine prijsstijging blijven de tarieven in de Tarieventabel 2019 op hetzelfde niveau als in 2018 en er worden dus geen tariefsaanpassingen voorgesteld.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

Op grond van de Wet milieubeheer zijn provincies verantwoordelijk voor de eeuwig durende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 afval is gestort. Om de kosten hiervan te kunnen dekken, leggen we een heffing op aan de exploitanten van de nog niet gesloten stortplaatsen. Deze heffing baseren wij op het bedrag dat nodig is om de eeuwig durende nazorg te kunnen betalen (doelvermogen). De verkregen middelen worden rechtstreeks in het Fonds Nazorg Stortplaatsen Gelderland gestort. Dit fonds is een aparte rechtspersoon en heeft een openbare (meerjaren)begroting en jaarrekening, waarin onder meer wordt ingegaan op het benodigd doelvermogen en de ontwikkeling van het tarief. Deze documenten en de hoogte van het tarief worden vastgesteld door Provinciale Staten. Omdat de nazorgheffing wordt opgelegd door de provincie, vermelden we de heffing hier. De heffing heeft echter geen gevolgen voor de provinciale begroting. Daarom staat in de tabel Opbrengsten provinciale heffingen "niet van toepassing".

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de belangrijkste belasting van de provincie - de opcenten motorrijtuigenbelasting - is het wettelijk gezien niet mogelijk een kwijtscheldingsbeleid te voeren. Voor de provinciale leges en de grondwaterheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Lastendruk

De belastingdruk van de provincie wordt vooral veroorzaakt door de heffing van de opcenten motorrijtuigenbelasting. De tabel hierna geeft een indicatie

van de jaarlijkse last voor bezitters van een auto. In de tabel zijn de tarieven voor enkele categorieën auto's opgenomen. Omdat de tarieven sinds 2017 niet zijn/worden gewijzigd is de belastingdruk gelijk gebleven.

Opcentenheffing voor de bezitter van een auto per kalenderjaar (bedragen afgerond in hele €)

	2017	2018	2019
Kleine auto (tussen 950-1.050 kg)	163	163	163
Middenklasser (tussen 1.150-1.250 kg)	247	247	247
Zwaardere klasse (tussen 2.250-2.350 kg)	709	709	709

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing behandelen wij achtereenvolgens de volgende onderdelen:

- risicomangement binnen de provincie Gelderland
- risico's ten laste van de weerstandscapaciteit
- belangrijkste veranderingen vergeleken met de vorige rapportage
- beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit
- weerstandsvermogen van de provincie
- kengetallen.

Risicomangement binnen de provincie Gelderland

De doelstelling van het risicomangement binnen Provincie Gelderland is:

"De provincie voert een actief risicomangementbeleid dat is geïntegreerd in de reguliere besluitvormingsprocessen en in de bedrijfsvoering van de provinciale organisatie en gaat hierbij uit van "verantwoord risico nemen".

Dit uitgangspunt voor risicomangement is vastgelegd in de geactualiseerde Kadernota Risicomangement en Weerstandsvermogen (PS2017-661) die uw Staten op 13 december 2017 hebben vastgesteld.

Twee keer per jaar (voor de Begroting en de Jaarstukken) voeren wij een risico-inventarisatie uit om de belangrijkste risico's per kerntaak, plandoel en organisatieonderdeel in beeld te brengen. De geïnventariseerde risico's vormen het risicoprofiel van belangrijke of 'materiële' risico's van de provincie. Met belangrijke of 'materiële' risico's doelen we op risico's die potentieel omvangrijke financiële of bestuurlijke gevolgen hebben en of niet geheel te managen of op te vangen zijn binnen het organisatieonderdeel waar ze zich manifesteren. Het risicoprofiel vormt de basis voor de inschatting voor welke risico's de provincie geen specifieke financiële voorziening heeft getroffen en die niet kunnen worden opgevangen binnen de lopende budgetten. Deze risico's dient de provincie op te vangen met haar algemene middelen. De beschikbare middelen van de provincie om de financiële gevolgen van risico's op te vangen, worden aangeduid als weerstandscapaciteit. De binnen de provincie beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen die direct opeisbaar en beschikbaar zijn (direct liquide gemaakt kunnen worden) voor de opvang van risico's. Het vermogen van de provincie om de financiële gevolgen van de risico's op te vangen, die niet met een specifieke voorziening zijn ondervangen wordt aangeduid als het weerstandsvermogen. Om een beeld te krijgen van het weerstandsvermogen van de provincie, is het noodzakelijk om inzicht te hebben in:

- de risico's die de provincie loopt en de mogelijke financiële gevolgen van de risico's

- de wijze waarop de provincie de gevolgen opvangt
- de beschikbare middelen om de risico's op te kunnen vangen die niet met een specifieke voorziening zijn afgedekt.

Het weerstandsvermogen is dus de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de omvang van de risicoportefeuille die hieruit gedekt moet worden. Zoals in de Kadernota Risicomanagement en Weerstandsvermogen (PS2017-661) is vastgelegd, dient het weerstandsvermogen een ratio te hebben groter of gelijk aan 1. In de volgende paragrafen wordt het weerstandsvermogen van de provincie toegelicht en onderbouwd.

Risico's ten laste van de weerstandscapaciteit

Voor de Begroting 2019 is het risicoprofiel geactualiseerd. Hierbij zijn diverse risico's naar voren gekomen, waarvan een deel uiteindelijk gevolgen kan hebben voor de weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel zijn deze risico's opgenomen inclusief een inschatting van de kans van optreden en een mogelijk maximaal financieel gevolg.

Nr	Risico	Kans van optreden	Maximaal financieel gevolg	Invloed op weerstandsvermogen
1	Faillissement financiële instellingen waarvan de provincie obligaties heeft	5%	€35.000.000	33,85%
2	Terugvordering egalisatiereserve boekjaarsubsidies	50%	€2.300.000	22,57%
3	Datalekken vertrouwelijke of privacygevoelige informatie	10%	€5.000.000	9,65%
4	Gemeenschappelijke Regeling voor de herstructurering van Glas- en Tuinbouw (PHTB)	30%	€1.600.000	9,49%
5	Kantoorgebouw van de provincie Gelderland (Gelders Huis)	5%	€7.500.000	7,43%
6	Diverse potentiële claims	10%	€5.100.000	6,80%
7	Faillissement opdrachtnemer concessie OV	5%	€3.400.000	4,73%
8	Faillissement van zorginstellingen waarvoor de provincie garant staat	10%	€1.300.000	2,51%

9	Financiële afhandeling Stichting Stevig	50%	€200.000	1,97%
10	Naleving processen BIBOB screening	10%	€500.000	0,99%

Hieronder lichten wij die risico's toe die zijn opgenomen in bovenstaande tabel en bepalend zijn voor de benodigde weerstandscapaciteit.

1. Faillissement financiële instellingen waarvan de provincie obligaties heeft

Het beleggingsbeleid is gebaseerd op de wettelijke regelgeving ter zake, in casu de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO). Dit is vastgelegd in het Strategisch Beleggingsplan (PS2016-401). De kans is aanwezig dat een financiële instelling waarvan de provincie obligatie(s) in bezit heeft failliet gaat en de waarde van de door die partij uitgegeven obligatie nihil wordt. De kans dat dit plaatsvindt is klein, doordat door de provincie uitsluitend 'senior' obligaties (obligaties met extra zekerheden, bijvoorbeeld een onderpand) zijn aangekocht van triple-A of dubbele-A financiële instellingen die gevestigd zijn in triple-A landen (op het moment van aankoop). Daarnaast kan worden gesteld dat een faillissement van een AAA- of AA land nagenoeg is uitgesloten. De omvang van de maximale schade wordt tevens beheerst door de portefeuille te spreiden. Valutarisico's worden uitgesloten door enkel te beleggen in euro's. De inschatting van het maximale gevolg is gebaseerd op het failliet van één financiële instelling waarin het maximum van 2,5% van het belegde vermogen ook daadwerkelijk is belegd en 50% van het belegde vermogen bij betreffende bankinstelling wordt terugontvangen na het faillissement. Het hier berekende risico houdt verband met de omvang van onze portefeuille. Bij nadere beschouwing van onze portefeuille in het kader van risicomanagement is gebleken dat het risico is gedaald door de inmiddels geëffectueerde overgang naar schatkistbankieren. De komende jaren neemt dit risico verder af doordat steeds meer middelen onder het regime van schatkist-bankieren zullen gaan vallen. In het jaar 2024 expireert de laatste obligatie van een financiële instelling. Daarna zal dit risico vervallen.

2. Terugvordering egalisereserve boekjaarsubsidies

Instellingen die boekjaarsubsidies ontvangen zijn verplicht om een egalisereserve aan te houden. Naar de egalisereserve worden de resultaten geboekt die elk boekjaar worden gerealiseerd op de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten. Tevens kunnen instellingen, nadat wij daarvoor toestemming hebben gegeven, bestemmingsreserves hebben gevormd met subsidiegelden. De hoogte van de onbestede subsidiegelden is gemaximeerd op 10% van de boekjaarsubsidie. Bij overschrijding van dit maximum wordt het meerdere ingevorderd. Bij beëindiging van de boekjaarsubsidie worden de onbestede subsidiegelden, die aanwezig zijn in de egalisereserve en de bestemmingsreserves, ingevorderd. Enkele instellingen hebben hier bezwaar en beroep tegen aangetekend. Zolang er nog geen juridische antwoord is, bestaat derhalve de kans dat de invordering van de onbestede subsidiegelden ongegrond wordt verklaard.

3. Datalekken vertrouwelijke en privacygevoelige informatie

Op basis van de Meldplicht Datalekken zijn organisaties die privacygevoelige gegevens opslaan en/of verwerken, verplicht om een datalek bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) te melden. Het begrip datalek is hierbij breed gedefinieerd. Voorbeelden van een datalek zijn onder andere een verloren USB-stick, een hacker die databestanden steelt, malware die persoonsgegevens aantast en een e-mail met privacygevoelige gegevens die verstuurd is naar een onjuiste persoon.

Het niet melden van dergelijke incidenten, het niet of onvoldoende inlichten van betrokkenen, of onvoldoende zorgvuldige beveiliging van- en omgang met privacygevoelige informatie, kan naast eventuele schadeclaims van derden, ook leiden tot boetes van de toezichthouder. Vanaf mei 2018 is de Nederlandse wetgeving vervangen door Europese regelgeving die nog strengere eisen stelt en vanaf dat moment zeer hoge maximale boetes kan opleggen tot € 20 miljoen. De inschatting van de impact is nog lastig omdat het onderwerp relatief nieuw is en wij (nog) niet terug kunnen vallen op praktijkervaringen. Wij hebben de nodige maatregelen en acties geïnitieerd die nodig zijn om te voldoen aan de nieuwe Europese regelgeving. De impact van dit risico is verhoogd omdat de nieuwe regelgeving feitelijk is ingegaan.

4. Gemeenschappelijke Regeling (GR) voor de herstructurering van Glas- en Tuinbouw (PHTB)

Wij nemen samen met de gemeenten Zaltbommel en Maasdiel en het waterschap Rivierenland deel aan de gemeenschappelijke Regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB) voor de aan- en verkoop van gronden van glas- en tuinbouwers en de aanleg van groen en wegen. Wanneer de liquiditeit in gevaar komt, dragen wij 79% van het risico. In samenwerking met derde partijen zoeken wij naar manieren om dit risico verder te spreiden en te beheersen. In november 2017 heeft het Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard besloten om voor grondtransacties voor de herstructurering te gaan samenwerken met Coalitie Herstructurering Ontwikkeling Tuinbouw (HOT, geïnitieerd door de Federatie Vruchtgroente Organisaties, Royal Flora Holland en de Rabobank). De risico's in samenhang met nieuwe grondtransacties worden daarmee voor het Projectbureau beperkt tot de eigen plankosten, en zijn dus fors gereduceerd.

5. Kantoorgebouw van de provincie (Gelders Huis)

Een grote calamiteit in het Gelders Huis (bijvoorbeeld een explosie of brand) kan leiden tot (gedeeltelijk) materieel verlies, langdurig verlies van beschikbaarheid van het gebouw en kan gevolgen hebben voor derden. De kans van optreden achten wij gering, gezien alle getroffen veiligheidsmaatregelen.

6. Diverse potentiële claims

Wij hebben interactie met zeer uiteenlopende derde partijen zoals bedrijven, organisaties en particulieren, die zich vestigen binnen de provinciale grenzen. Daarbij zijn er risico's op claims van derden die zich in hun belangen geschaad voelen door eventueel toedoen van de provincie. (Potentiële claims die van belang kunnen zijn voor de weerstandscapaciteit zijn:

- Nadeelcompensatie derden door het Giro evenement

Derden die schade hebben ondervonden door de Giro 2016 kunnen tot 5 jaar na dato claimen. De compensatie bedraagt 70% van het bedrag voor de

reeds bekende/ sluimerende gevallen en 100% voor de nieuwe gevallen.

- **Planschadeclaims**

Na instemming met bestemmingsplannen van gemeenten kan blijken dat de omstandigheden zodanig zijn gewijzigd, dat uitvoering volgens dat plan niet meer mogelijk of gewenst is. Via gesprekken op bestuurlijk niveau met gemeenten wordt dan getracht tot een zodanige overeenstemming te komen, dat de inzet van het WRO-instrument proactieve of reactieve aanwijzing of het aantekenen van bezwaar niet nodig is en de gemeente haar ruimtelijk plan zodanig uitwerkt dat een schadeclaim niet aan de orde komt.

7. Faillissement opdrachtnemer concessie OV

Bij het ontwikkelen van verschillende scenario's voor de omgang met een faillissement van een opdrachtnemer concessie OV zijn de kosten van de gevolgen in kaart gebracht. De kans op een maximaal financieel gevolg is daarop gebaseerd. Het risico is gelijk gebleven ten opzichte van voorgaande jaren. Stabieler partijen voeren het vervoer uit en de individuele kavels zijn niet groter geworden. De gevolgschatting blijft gebaseerd op het faillissement van één van de partijen. Gelijktijdig (of vrijwel gelijktijdig) faillissement van meerdere partijen is vrijwel uitgesloten.

8. Faillissement van zorginstellingen waarvoor de provincie garant staat

Wij staan begin 2019 garant voor het aflossen van geldleningen bij 7 zorginstellingen voor een totaalbedrag van € 1,3 miljoen. Het bedrag aan gewaarborgde geldleningen heeft geheel betrekking op leningen die tot medio jaren tachtig zijn afgesloten ter financiering van intramurale gezondheidsvoorzieningen (zorg geboden binnen de instelling gedurende een onafgebroken periode van langer dan 24 uur). Het bedrag van deze garantieverleningen daalt als gevolg van aflossingen door de zorginstellingen. In het jaar 2024 loopt de laatste garantieverlening af. Er worden geen nieuwe garanties meer verstrekt. Overigens is nog nooit een beroep gedaan op één van deze garantstellingen.

9. Financiële afhandeling van Stichting Stevig

Financiële knelpunten hebben geleid tot het opschorten van de werkzaamheden van Stichting Effectief Verkavelen in Gelderland (STEVIG). De projecten zijn/worden afgerond of overgedragen. Het risico betreft een bezwaar vanwege de afwijzing van de POP Rijnstrangen, waarvoor de stichting reeds kosten voor heeft gemaakt.

10. Naleving processen Bibob-screening

De onderzoeken die worden uitgevoerd op grond van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) kunnen invloed hebben op (de doorlooptijden van) de primaire processen van vergunningverlening, subsidieverlening, vastgoedtransacties en aanbesteding. Indien een vergunning, een subsidie, een vastgoedtransactie of een aanbesteding op grond van de uitkomsten van een Bibob-onderzoek niet wordt gegund (verleend, et cetera), dan bestaat het risico dat dit besluit door de rechter wordt vernietigd. Een schadeclaim van de gedupeerde partij is dan een mogelijke consequentie. Daarnaast bestaat een risico dat er geen Bibob-onderzoek heeft plaats gevonden bij een partij die in opspraak is geraakt. Imagoschade is

dan mogelijk aan de orde.

Belangrijkste veranderingen vergeleken met de vorige rapportage

Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de paragraaf “Weerstandsvermogen en Risicomanagement” uit de Jaarstukken 2017 (PS2018-192) toegelicht.

Vervallen risico's

Onderstaande risico's staan ten opzichte van de vorige rapportage niet meer (afzonderlijk) in de tabel met risico's:

- Faunaschade en Tegenvallers in wegenwerken en spoorwegprojecten

De definitie voor wat wordt opgenomen in het weerstandsvermogen hebben wij aangescherpt (Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen, PS2017-661). Gevolgen van risico's die door middelen van herprioritering en temporisering kunnen worden opgevangen worden niet meer opgenomen in het weerstandsvermogen. Dat betekent dat de risico's op Faunaschade en Tegenvallers in wegenwerken en spoorwegprojecten niet verdwenen is, maar indien zij optreden in eerste instantie moeten worden opgevangen door middel van herprioritering en temporisering in het programma (latere realisatie van andere projecten).

- Opbrengsten motorrijtuigenbelasting en Ontvangsten uit het Provinciefonds

De overwegingen om deze twee onderdelen te elimineren in de berekening van de omvang laten zich, samengevat en op hoofdlijnen, als volgt verklaren: Eind vorig jaar is de geactualiseerde nota Risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld door uw Staten (PS2017-661). Een insteek bij deze actualisering is geweest om zogenaamd “dood kapitaal” zoveel als mogelijk te beperken (zie bladzijde 5 van de bijlage PS2017-661). In tegenstelling tot de andere risico's die ten laste van de weerstandscapaciteit (kunnen) komen, zijn de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting en de ontvangsten uit het Provinciefonds als structurele inkomsten te kwalificeren. De structurele inkomsten uit opcentenheffing en Provinciefonds worden periodiek bijgesteld. Mee- of tegenvallers komen tot uitdrukking in het financieel meerjarenperspectief en bepalen daarmee ook welk positief of negatief begrotingssaldo zich voordoet. Er is bij de periodieke bijstellingen geen relatie met de weerstandscapaciteit aangetroffen. Bij het opmaken van de provinciale jaarrekening worden eventuele verschillen tussen raming en realisatie in de opcentenheffing en provinciefondsuitkering toegelicht en vormen deze verschillen onderdeel van het saldo van jaarrekening. Nog nooit heeft een nadeel op deze posten ertoe geleid dat bij de jaarrekening een onttrekking aan de weerstandscapaciteit heeft plaatsgevonden. Voorgaande toont aan dat als bestaand beleid bij de provinciale jaarrekening is geaccepteerd dat voor genoemde twee structurele inkomstenposten geen relatie bestaat met de weerstandscapaciteit. Dat gegeven maakt het vervolgens logisch om aan de voorkant (de berekening van de omvang van de weerstandscapaciteit) ook geen rekening (meer) te houden met deze twee

genoemde posten.

Beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Voor het bepalen van het weerstandsvermogen beginnen wij met het vaststellen van de beschikbare weerstandscapaciteit binnen de organisatie. Zoals eerder aangegeven is het van belang dat financiële middelen beschikbaar zijn voor het direct kunnen dekken van de risico's. Wij kennen hiervoor de volgende posten:

- buffer Algemene Reserve
- eventueel exploitatieoverschot
- post Onvoorzien in Algemene dekkingsmiddelen
- overig.

Middelen die hiervoor niet in aanmerking komen zijn bijvoorbeeld:

- het stamkapitaal
Besloten is dat dit in stand blijft en de behaalde rendementen over het stamkapitaal worden geïnvesteerd in Gelderland. Om deze reden worden het stamkapitaal en rendementen daarop niet beschouwd als beschikbare weerstandscapaciteit
- de resterende belastingcapaciteit
In het coalitieakkoord 2011-2015 Uitdagend Gelderland is besloten dat, op inflatiecorrectie na, geen verhoging plaatsvindt van de motorrijtuigenbelasting. Deze lijn is in de jaren na 2015 ongewijzigd voortgezet.

De weerstandscapaciteit is bedoeld om de financiële gevolgen van risico's op te vangen en de doelrealisatie van de provincie daarbij zoveel mogelijk te beschermen. Hierbij wordt een selectie gemaakt binnen het risicoprofiel. De risico's die geen andere financiële opvang kennen, bepalen de benodigde weerstandscapaciteit, zoals:

- een gereserveerde post en/of reserve binnen projecten en/of kerntaken
- andere posten waarmee binnen een project of kerntaak geschoven kan worden
- een voorziening (gevormd om een specifiek risico af te dekken)
- een aanwezige verzekering.

Hierna is een tabel opgenomen met de ultimo 2018 direct beschikbare weerstandscapaciteit.

Direct beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen in €)

Weerstandscapaciteit in	Direct beschikbaar
Algemene reserve	8.220.902
Onvoorziene uitgaven	50.000
Totaal direct beschikbare weerstandscapaciteit	8.270.902

Op basis van de risico's die mogelijk ten laste van de weerstandscapaciteit komen, is hieronder een tabel met de uitkomsten van een simulatie opgenomen. In deze tabel is bij verschillende zekerheidsniveaus de benodigde weerstandscapaciteit gegeven.

Bedragen benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages (bedragen in €)

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
10%	€93.611
25%	€295.217
50%	1.360.140
75%	2.649.214
80%	3.179.709
90%	5.125.126
95%	7.999.933
99%	29.704.383

Deze tabel laat zien dat de benodigde weerstandscapaciteit na 90% zekerheid relatief snel stijgt. De keuze voor het zekerheidsniveau is een beleidskeuze van de organisatie. Wij hanteren als bestendige gedragslijn een zekerheidsniveau van 90%.

Deze uitkomsten tonen aan dat bij een zekerheidspercentage van 90% de provincie een weerstandscapaciteit nodig heeft van € 5.125.126. Dit bedrag is statisch gezien afdoende om 9 van de 10 jaar de risico's die onder de weerstandscapaciteit vallen, te financieren. Eén keer per 10 jaar zal er, statistisch gezien, onvoldoende middelen beschikbaar zijn binnen de weerstandscapaciteit. In dat geval moeten aanvullende middelen gezocht worden om de schadelast te dragen.

Wij maken geen onderscheid tussen incidentele en structurele risico's. De argumentatie hiervoor is, dat de lange termijn invloed van structurele risico's (bijvoorbeeld komende 3 of 5 jaar) na het eerste jaar binnen de begroting opgevangen moet worden. Hiermee hebben zowel incidentele als structurele risico's alleen invloed op de benodigde weerstandscapaciteit in het eerste jaar (jaar waarin de gebeurtenis met het financiële gevolg zich heeft voorgedaan).

Bij de actualisatie van het algehele risicoprofiel zijn de risico's meegenomen die mogelijk ten laste komen van de weerstandscapaciteit. Voor deze risico's is een inschatting gemaakt van de kans van optreden en het mogelijke maximale financiële gevolg van het risico. We maken gebruik van een kansberekeningsmethode waarmee een onderbouwde inschatting wordt gemaakt van de impact van de risico's ten behoeve van de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat niet alle risico's gelijktijdig optreden en dat zij niet altijd voor de maximale schadelast zorgen.

Weerstandsvermogen van de provincie

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare financiële middelen (beschikbare weerstandscapaciteit) en de omvang van de niet op andere wijze ondervangen risico's (benodigde weerstandscapaciteit).

Eind augustus 2018 is de situatie als volgt:

- totaal (direct) beschikbare weerstandscapaciteit: € 8.270.902
- totaal (direct) benodigde weerstandscapaciteit (90%): € 5.125.126
- uitgedrukt in een ratio is het weerstandsvermogen van de provincie: $€ 8.270.902 \div € 5.125.126 = 1,61$

De berekende ratio betekent dat bij een juiste inschatting van de financiële gevolgen van de risico's de uitvoering van het beleid (going concern) financieel gezien geen gevaar loopt. Een hogere ratio betekent dat meer middelen worden geblokkeerd dan voor de dekking van risico's noodzakelijk is. De Kadernota Risicomanagement en Weerstandsvermogen (PS2017-661) is daarom bepaalt dat bij een ratio hoger dan 1 middelen kunnen vrijvallen en dat deze vrijval zal worden betrokken bij de integrale afwegingen in het kader van de Voorjaarsnota en de Begroting. Opgemerkt wordt nog dat de Kadernota bepaalt dat bij een ratio lager dan 1 bij de Jaarstukken aanvullende middelen worden aangewezen om de ratio weer op 1 te brengen.

Kengetallen

De provincies hebben de verplichting om in de paragraaf weerstandsvermogen een aantal kengetallen op te nemen met betrekking tot de financiële positie. Hierna zijn in tabelvorm deze kengetallen opgenomen en toegelicht.

Kengetallen financiële positie

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Netto schuldquote	-/-561%	-/-648%	-/-656%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-/-206%	-/-236%	-/-248%
Solvabiliteit	95%	95%	95%
Grondexploitatie	n.v.t	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	4,7%	-/-0,3%	0,47%
Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor	111%	110%	111%

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rente en de aflossingen op de exploitatie. Omdat de schulden zeer gering zijn en we daarnaast over veel eigen financieringsmiddelen beschikken, leidt de berekening tot een negatief kengetal. Dit betekent dat rente en aflossing van de schulden onze exploitatie niet noemenswaardig belasten.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met het verschil dat wordt gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden (zie artikel 36 lid b en c, van het BBV). De afwijking met het vorige kengetal laat zien dat een substantieel bedrag is doorgeleend.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Gelet op de omvang van het eigen vermogen zijn wij ruimschoots in staat aan onze financiële verplichtingen te voldoen.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Aangezien wij geen grond exploiteren voor de bouw van onroerende zaken kunnen voor dit onderdeel geen kengetallen worden opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de Begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Als incidenteel worden in beginsel aangemerkt baten en lasten die zich gedurende maximaal drie achtereenvolgende jaren voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Zie ook de toelichting in de grondslagen van de Financiële begroting. De Provinciewet bepaalt dat uw Staten er voor moeten zorgen dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan worden afgeweken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de Begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht. Dit kengetal laat zien dat de Begroting 2019 op basis van de structurele baten en lasten in evenwicht is.

Aantal opcenten ten opzichte van landelijk gemiddelde in jaar er voor

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De ruimte die provincies hebben, wordt vaak gerelateerd aan de tarieven, die andere provincies hanteren. De belastingcapaciteit van provincies wordt daarom berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Het (ongewogen) landelijk gemiddelde van het aantal opcenten in 2018 bedraagt 80,6. Het gemiddelde voor de jaren 2016 en 2017 bedraagt respectievelijk 80,4 en 80,5.

Oordeel financiële positie op basis van alle kengetallen

De financiële positie is op basis van deze kengetallen als robuust aan te merken. De kengetallen maken duidelijk, dat zowel aan de lopende als toekomstige verplichtingen ruimschoots kan worden voldaan. Van belang voor dit oordeel is dat de structurele lasten op termijn gedekt worden door structurele baten, waarbij de omvang van het beschikbare eigen vermogen nadrukkelijk een rol speelt.

Onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen is één van de verplicht in de begroting op te nemen paragrafen. Deze paragraaf dient conform het BBV ten minste in te gaan op het onderhoud van de volgende kapitaalgoederen:

- wegen
- riolering
- water
- groen
- gebouwen.

Omdat onze provincie geen rioleringwerken in eigendom of in onderhoud heeft, is dit onderwerp in deze paragraaf niet opgenomen. De overige kapitaalgoederen worden hieronder toegelicht.

Het BBV bepaalt dat van de genoemde kapitaalgoederen in de begroting moet worden aangegeven:

- het beleidskader
- de uit het beleidskader voortvloeiende financiële gevolgen
- de vertaling van de financiële gevolgen in de begroting.

Onderhoud van wegen (en andere infrastructurele werken)

Algemeen

De provincie Gelderland beheert en onderhoudt ruim 1.150 kilometer provinciale wegen, 1.110 kilometer fietspaden en 165 kilometer parallelwegen. Dit deels zeer intensief gebruikt infrastructuurnetwerk vormt een belangrijke schakel in het hele wegennet van de provincie en vormt de verbinding tussen de omliggende provincies en met Duitsland. Deze wegen en fietspaden worden dagelijks gebruikt voor woon-werkverkeer, recreatieverkeer, goederenvervoer en hulpdiensten en hebben daardoor een grote maatschappelijke waarde. Om deze waarde nu en in de toekomst te borgen is het nodig dat wij de provinciale wegen op een verantwoorde en duurzame wijze beheren en onderhouden.

Beleidskader

In de “Nota Infrastructurele kapitaalgoederen” (PS2016-600) zijn de financiële en inhoudelijke kwalitatieve kaders voor het beheer van Gelderse provinciale wegen vastgelegd. Het uitgangspunt voor het beheer en onderhoud van onze infrastructuur is het kwaliteitsniveau “sober en doelmatig”. Het daarmee samenhangende onderhoudsplan voor de periode 2017–2020 is in de Nota opgenomen. Ook is een doorkijk naar de beheerkosten voor de langere termijn onderdeel van de Nota. Bij de berekening van de benodigde kosten is zo goed mogelijk rekening gehouden met de op dat moment bekende inzichten in toekomstige ontwikkelingen.

Provinciale Staten hebben op basis van de Nota in het “Eindvoorstel Midterm review 2017 (PS2017-272) besloten met ingang van 2018 het structurele budget voor het beheer van de provinciale wegen te verhogen. Dit budget bedraagt in 2019 € 52,9 miljoen. Hierdoor kunnen we het beoogde kwaliteitsniveau voor het wegbeheer nu en in de nabije toekomst handhaven.

Met dit kwaliteitsniveau wordt voldaan aan de minimale landelijke technische richtlijnen, het wettelijk minimum voor wegbeheer en komt er geen achterstallig onderhoud voor. Door voorkoming van achterstallig onderhoud vermijden we onnodige extra kosten, borgen we de veiligheid voor de weggebruiker en de omgeving en borgen we de beschikbaarheid van onze wegen. Dit kwalitatieve kader is van toepassing op de onderhoudstoestand van het hele wegennet en de aanvullende beheeractiviteiten. De onderhoudstoestand heeft betrekking op de fysieke beheerobjecten. Deze delen we in vijf categorieën of assets in:

- wegverhardingen
- civieltechnische kunstwerken
- groenvoorzieningen,
- elektrotechnische installaties
- wegelementen.

De provincie Gelderland baseert zich bij het vaststellen van de technische kwaliteit van de wegen en de daartoe behorende infrastructurele objecten op de landelijke standaard NEN 2767 “Conditiemeting”. Hierin worden de volgende conditiescores gehanteerd:

- uitstekende conditie, incidenteel geringe gebreken
- goede conditie, incidenteel beginnende veroudering
- redelijke conditie, plaatselijk zichtbare veroudering, functievervulling niet in gevaar
- matige conditie, functievervulling incidenteel in gevaar
- slechte conditie, de veroudering is onomkeerbaar
- zeer slechte conditie, technisch rijp voor sloop.

Om aan het beoogde kwaliteitsniveau te blijven voldoen is een score 6 niet toegestaan. Onderhoudsmaatregelen kunnen het beste uitgevoerd worden op het moment dat conditiescore 4 is bereikt.

Naast het onderhoud aan de assets voeren wij ook aanvullende beheeractiviteiten uit. Deze betreffen het gebruik van de wegen ofwel assetgebruik,

bedrijfsvoering, strategie en informatievoorziening. Naast de Nota is het “Functioneel Kader Wegennet” (PS2017-344) een richtinggevend kader voor deze werkzaamheden.

Beheer

Het beheer van provinciale wegen vormt onderdeel van kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer. Uitgangspunt voor de programmering van de beheeractiviteiten is, zoals eerder genoemd, de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (PS2016-600). Hierin zijn de beheerwerkzaamheden onderverdeeld in:

Assetbeheer

Hieronder vallen de werkzaamheden aan de eerdergenoemde fysieke beheerobjecten in onze infrastructuur.

Assetgebruik

Dit betreffen werkzaamheden als gladheidsbestrijding, afhandeling calamiteiten en verkeerskundig beheer.

Overige beheertaken

Denk hierbij aan beheertaken zoals bedrijfsvoering en informatievoorziening.

De planmatige programmering en realisatie van deze activiteiten vindt plaats via:

Instandhouding

Grootschalig onderhoud aan ons wegennet, voornamelijk assetbeheer

(Dagelijks) beheer en klein onderhoud aan ons wegennet

Assetgebruik, overige beheertaken en deels assetbeheer.

Bij de programmering van de beheeractiviteiten en onderhoudsmaatregelen zijn duurzaamheidsaspecten structureel ingebed.

Instandhouding

Sinds 2010 wordt de instandhouding voornamelijk volgens de systematiek van Trajectaanpak geprogrammeerd en uitgevoerd. Uw Staten hebben in de Nota Infrastructurele kapitaalgoederen besloten dat deze werkwijze wordt voortgezet. Dit houdt in dat deze werkzaamheden zoveel als mogelijk gecombineerd worden uitgevoerd met verbeteringen aan onze infrastructuur, zoals de aanleg van een rotonde of een faunapassage. Hiermee wordt overlast voor de weggebruiker en omgeving beperkt en de efficiëntie vergroot. De geprogrammeerde werkzaamheden worden verwoord in de Meerjaren Investeringsagenda Mobiliteit (MIAM), zie bijlage 1.

Dagelijks beheer en klein onderhoud

Het dagelijkse en klein onderhoud dient om de veiligheid en beschikbaarheid van de wegen optimaal te houden. Deze onderhoudsactiviteiten, zoals het maaien van bermen en het onderhouden van wegelementen worden jaarlijks vastgesteld en uitgevoerd. Onder de beheeractiviteiten vallen ook de inspecties

van het provinciale wegenareaal voor de veiligheid van de weggebruiker. Overige aanvullende werkzaamheden en taken als incidentmanagement, gladheidsbestrijding en verkeersmanagement zijn ook onder deze noemer geschaard.

Onderhoudsplan 2019

Kwaliteit

Het uitgangspunt bij de programmering van onderhoud aan de provinciale wegen is dat de kwalitatieve ondergrens van het niveau “sober en doelmatig” niet wordt overschreden. Goed en veilig gebruik van de wegeninfrastructuur is daarmee geborgd en de onderhoudsmaatregelen zijn dan het meest efficiënt. Hierbij zijn het wettelijk kader en de landelijke richtlijnen (CROW, ISO, NEN) van toepassing. De kwaliteit van de provinciale wegen in Gelderland is in 2018:

85% goed (score 1,2 en 3 NEN2767)

9% matig (score 4 NEN2767)

6% slecht (score 5 NEN2767)

0% zeer slecht (score 6 NEN2767)

Deze cijfers hebben betrekking op de wegverhardingen en civiele kunstwerken. Deze kwaliteitsverdeling blijft in 2019 naar verwachting nagenoeg gelijk. De activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van beheer en onderhoud zijn erop gericht om de huidige kwaliteit zo goed mogelijk in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. De programmering is in elk geval zodanig dat de omvang van het percentage “slecht” niet verder toeneemt.

Programma 2019

Het groot onderhoud dat volgens de trajectprogrammering is ingepland voor 2019 bestaat uit werkzaamheden aan 20 trajecten.

In 2019 is groot onderhoud dan wel vervanging voorzien aan in totaal 90 kilometer verharding van rijbanen, 67 civiele kunstwerken, 10 verkeersregelinstallaties en aan diverse andere beheerobjecten zoals openbare verlichting. Daar waar verkeersregelinstallaties en openbare verlichting worden vervangen, passen wij te allen tijde energiezuinige LED-techniek toe. Tenslotte is er voor 2019 ook het dagelijks beheer en klein onderhoud geprogrammeerd.

Hierin is tevens vervanging van 8 civiele kunstwerken voorzien, waarvan 6 bruggen in fietspad en rijbaan in de N836. Op basis van de trajectprogrammering zou het onderhoud aan deze civiele kunstwerken later plaatsvinden. Vanwege de onderhoudstoestand van deze civiele kunstwerken is in 2017 echter besloten om het onderhoud naar voren te halen. Ook is het groot onderhoud aan de A325 en N325 van knooppunt Ressen tot Velperbroek voorzien in 2019. Dit is als gevolg van de complexiteit van dit werk een jaar later dan in de Begroting 2018 is vermeld.

Financiële planning

Op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn de benodigde middelen voor het beheer en onderhoud hieronder in een meerjarig perspectief geplaatst

Begroting Beheer & Onderhoud 2019-2022 en beoogde begroting 2023 en verder (bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023-2033
Instandhouding (groot onderhoud)	34.190	40.838	35.870	29.047	29.047
Dagelijks beheer en klein onderhoud	22.245	22.245	22.245	22.245	22.245
Totaal	56.435	63.083	58.115	51.292	51.292

Uit bovenstaande tabel blijkt dat voor Instandhouding (groot onderhoud) grote schommelingen in de jaarlijks begrote uitgaven voorkomen. Deze schommelingen zijn een gevolg van verschillen in de jaarlijkse onderhoudsbehoefte en worden opgevangen via de Reserve kerntaak 4 - Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer, plandoel 'In stand houden en verbeteren van de kwaliteit van het (fysieke) netwerk'. De benodigde middelen voor instandhouding (groot onderhoud) overschrijden in meerjarig kader de beschikbare middelen niet.

Onderhoud van dijken en watergangen

Het beheer en onderhoud van dijken en watergangen is opgedragen aan de waterschappen. De waterschappen dekken deze lasten zelf. Het vaarwegbeheer op de Linge en Oude IJssel is wel een taak van de provincie. Materieel wordt deze taak uitgevoerd door het waterschap en worden de kosten door de provincie vergoed. Alle taken die de provincie met betrekking tot het onderhoud van watergangen uitvoert, zijn in deze Begroting opgenomen in de kerntaak 1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer. Omdat de activiteiten met betrekking tot het onderhoud van dijken en watergangen slechts in één kerntaak voorkomen wordt voor de bijbehorende cijfers en activiteiten/indicatoren dan ook verwezen naar het hoofdstuk 'Kerntaken' van deze Begroting.

Onderhoud van groen

Groen langs wegen

In de groenvoorziening langs provinciale wegen worden onderscheiden: bomen, beplantingen, bermen en bermsloten. Het onderhoud hiervan maakt integraal onderdeel uit van het onderhoud van wegen.

Overig groen

Op grond van het met het Rijk gesloten Natuurpact en Bestuursovereenkomst grond (PS2013-797) is de provincie verantwoordelijk voor het beheer van de bestaande natuur binnen de EHS. Ter uitvoering van deze taak ontvangt de provincie geld van het Rijk via het provinciefonds. De provincie verstrekt voor het onderhoud van de natuur binnen de EHS subsidies aan de beheerders/eigenaren van deze terreinen op grond van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009. Het niveau van onderhoud wordt via de subsidievoorwaarden geregeld.

Onderhoud van provinciale gebouwen

Het onderhoud van het complex Huis der Provincie in Arnhem, het monumentale deel, de Sabelspoort, het nieuwbouw deel, parkeergarage Prinsenhof en het buitenterrein, maakt onderdeel uit van een 20-jarige DBMO overeenkomst. Ook de levering van gebouw gebonden energie en enkele facilitaire diensten zijn onder gebracht in deze overeenkomst. Voor het onderhoud en de gecontracteerde diensten betaalt de provincie jaarlijks een beschikbaarheidsvergoeding van circa € 2,0 miljoen. Deze vergoeding is gebaseerd op prestatieafspraken, waarbij voor het onderhoud is ingezet op conditieniveau 3 = voldoende (van de 6-puntsschaal: 1 = uitstekend en 6 = zeer slecht, conform de NEN 2767). Het onderhoud en de gecontracteerde diensten maken onderdeel uit van begrotingsonderdeel Mens & Middelen.

Naast het onderhoud van complex Huis der Provincie wordt, in afwachting van verkoop, leegstandsbeheer toegepast voor gebouw Prinsenhof A. De nadruk ligt daarbij op het behouden van de (kwaliteits)waarde van gebouw en directe omgeving. Deze verkoop wordt samen met de eigenaar van het voormalige Gelders Archief, het Rijksvastgoedbedrijf, voorbereidt.

De (bedrijfs)huisvesting voor het wegenbeheer, districtskantoren, steunpunten en zoutopslagen, wordt eveneens op conditieniveau 3 gehouden. Hiervoor wordt onderhoud uitgevoerd met als leidraad de meerjarige onderhoudsplanung. De gemiddelde kosten van het onderhoud, dat onderdeel is van kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer, bedragen € 0,3 miljoen per jaar.

Bij het onderhoud van de gebouwen staat duurzaamheid de komende jaren centraal.

Financiering

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen en om de vraag hoe is geregeld dat tijdig kan worden beschikt over de benodigde liquide middelen, zodat we te allen tijde in staat zijn om aan onze betalingsverplichtingen te voldoen. Financiering omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's.

Eind 2013 is voor decentrale overheden het “verplicht schatkistbankieren” wettelijk ingevoerd. Dit houdt in dat alle liquide middelen bij het ministerie van Financiën worden aangehouden in de vorm van een rekening courant. Daarnaast is het mogelijk deposito's te plaatsen bij het ministerie en bestaat de mogelijkheid leningen te verstrekken aan decentrale medeoverheden, waar we geen toezicht op uitoefenen.

Vermogensbeheer

Voor het vermogensbeheer voeren we een solide beleid. ‘Defensief’ en ‘risicomijdend’ zijn uitgangspunten van ons handelen. De uitvoering van het vermogensbeheer wordt in grote mate bepaald door de vastgestelde wet- en regelgeving zoals Provinciewet, Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), ministeriële regelingen zoals Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo), Regeling Schatkistbankieren en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Daarnaast zorgen de Financiële Verordening Gelderland 2016 (PS2015-714) en het Strategisch Beleggingsplan 2016 (SBP) voor de nodige inkadering.

Rentevisie

Een rentevisie en de daaruit afgeleide rendementsprognose op de beleggingsportefeuille heeft per definitie een bepaalde mate van onzekerheid in zich. Door de huidige economische omstandigheden en de geopolitieke onzekerheden is de onzekerheidsmarge alleen maar groter geworden, daarom actualiseren we op basis van voortschrijdend inzicht de rentevisie en rendementsprognose minimaal 2 keer per jaar (bij de Voorjaarsnota en bij de Begroting).

Als gevolg van de voorgenomen afloop in 2019 van het door de Europese Centrale Bank ingezette ‘opkoopprogramma’ van Europese Staats- en Bedrijfsobligaties en de ontwikkeling van de economische groei en inflatie, is het de verwachting dat de lange rente op termijn wat zal oplopen.

De mogelijke ‘handelsoorlog’ tussen de USA en China en de veranderlijke politieke situatie in Europa, leidt er evenwel toe dat de huidige lage rentestand waarschijnlijk langer aanhoudt dan eerder werd verwacht. Dit omdat in tijden van ‘stress’ in de financiële markten de beleggers veilig willen beleggen.

Nederlandse Staatsobligaties worden als zeer veilig beschouwd en hierdoor daalt de Nederlandse Staatsrente in tijden van onrust. De huidige 10-jaars Nederlandse Staatsrente staat momenteel op circa 0,5% (augustus 2018). In de Meerjarenbegroting wordt er van uitgegaan dat de rente zich pas op langere

termijn stapsgewijs richting 1,5 á 2% ontwikkeld.

Verwacht rendement op beleggingsportefeuille

Het netto-rendement van het vermogensbeheer wordt gevormd door de ontvangen rente op obligaties en andere uitgezette middelen (zoals hybride kapitaalening), en de ontvangen rente op uitgezette deposito's in het kader van het schatkistbankieren, dan wel van leningen aan decentrale overheden. Voor de bepaling van het netto-rendement van de ontvangen rente op obligaties brengen we op de ontvangen couponrente en de transitorische rente de betaalde rentekosten in mindering, en ook de afschrijving op agio/disagio.

Vanwege de huidige lage rentestanden zal het rendement op de portefeuille geleidelijk dalen, aangezien de aflossingen op obligaties worden herbelegd in schatkistdeposito's dan wel in leningen aan decentrale overheden die een aanmerkelijk lagere rentevergoeding hebben dan de rente op de bestaande obligaties in portefeuille.

Op basis van de rentevisie wordt in onderstaande tabel de prognose weergegeven van het rendement op de provinciale beleggingsportefeuille (inclusief schatkistbankieren) voor de periode tot en met 2022.

Prognose rendementen

Jaar	Verwacht rendement uit vermogensbeheer
2019	2,5%
2020	2,3%
2021	2,2%
2022	1,9%

Provinciale liquiditeiten

De klassieke treasurytaak - het dagelijks beheren van het banksaldo - is met de invoering van het schatkistbankieren inhoudelijk wat gewijzigd. Nog steeds zullen wij moeten bepalen welk deel van onze middelen op korte-, middellange- of lange termijn, kunnen worden uitgezet met het oog op de komende uitgaven. Dat binnen de wettelijke mogelijkheden van het Schatkistbankieren. Daarom blijft een voortschrijdende liquiditeitsprognose essentieel.

Renteschema volgens BBV

Om de totale rentelasten en de daar aan gekoppelde financieringsbehoefte in de Begroting en Jaarstukken inzichtelijk te maken, schrijft de vernieuwde BBV voor dat de paragraaf Financiering voortaan ook in ieder geval inzicht geeft in de rentelasten, de rentebaten en het rente-resultaat.

Renteschema conform vernieuwde BBV (bedragen x € 1 miljoen)

Berekening rente-resultaat				Bedrag
a	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0	
b	De externe rentebaten (incl. afschrijving Agio/disagio)	-/-	<u>79,0</u>	
	Saldo rentelasten en rentebaten			-79,0
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	0	
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	0	
c3	De rentebaten van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	<u>0</u>	
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			0
d1	Rente over eigen vermogen	+/+	0	
d2	Rente over voorzieningen	+/+	<u>0</u>	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			-79,0

e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0
f	Rente-resultaat op het taakveld Treasury		-79,0

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een norm die door het Rijk is ingesteld om te voorkomen dat decentrale overheden teveel risico nemen door hun financieringsbehoefte met kortlopende middelen af te dekken.

In de uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden (ministeriële regeling) is de kasgeldlimiet voor provincies bepaald op 7% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de eventueel aan te trekken kortlopende financiering voor het jaar 2019 niet groter mag zijn dan € 51,0 miljoen (gebaseerd op een begrotingstotaal van € 729 miljoen). Ultimo 2017 hadden wij geen kortlopende leningen opgenomen. Gezien onze financiële positie is overschrijding van de norm in 2019 niet te verwachten.

Rente-risiconorm

De rente-risiconorm heeft betrekking op de spreiding van de vaste schuld waarmee de financiële gevolgen van eventuele sterke renteschommelingen (bij herfinanciering) worden afgevlakt. De rente-risiconorm is door de minister van Financiën vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal, met een minimumbedrag van € 2,5 miljoen. Het begrotingstotaal voor het jaar 2019 bedraagt € 729 miljoen, de rente-risiconorm voor 2019 is berekend op € 145,8 miljoen.

De provincie voldoet aan de rente-risiconorm. In onderstaande tabel is de opstelling van de rente-risiconorm weergegeven.

Rente-risiconorm (bedragen x € 1 miljoen)

Rente-risiconorm	2018 (cf Najaarsnota)	2019
Begroting	690,0	729,0
Door ministerie vastgesteld percentage	20%	20%
Rente-risiconorm	138,0	145,8
Wijzigingen		

Renteherziening	0	0
Netto nieuw aangetrokken vaste schuld	0	0
Aflossing	0	0
Herfinanciering (= laagste van nieuwe schuld en aflossing)	0	0
Totaal rente risico (= renteherziening + herfinanciering)	0	0
Ruimte onder de rente-risiconorm	138,0	145,8
Overschrijding rente-risiconorm	0	0

Uitstaande gelden

Het is wettelijk toegestaan dat uw Staten provinciale leningen verstrekken aan instanties die de publieke taak of het openbaar belang dienen, zoals Vitens en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Deze mogelijkheid is opgenomen in de Financiële Verordening Gelderland 2016.

Het totaalbedrag aan uitstaande gelden bedraagt per 1 januari 2019 circa € 26,4 miljoen. In de tabel hieronder is het bedrag gespecificeerd.

Uitstaande leningen (bedragen x € 1 miljoen)

Geldnemer	Einddatum lening	Stand lening 1 januari 2019
Vitens (conversie preferente aandelen in achtergestelde lening)	01-07-2021	5,2
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Ned. Gemeenten	diverse	0,2
Indigo warmtenet	onbepaald	5,1
Glasvezel buitengebied	diverse	1,0
Betuwse Bloem	diverse	0,2
Overbetuwe Lent centraal	01-01-2019	1,0
Groenfonds / lenen voor natuur	diverse	0,7
Rijkswaterstaat	01-01-2024	11,4
Lening Agrarisch collectief Achterhoek	31-12-2021	0,3
Lening Agrarisch collectief Veluwe	31-12-2021	0,3
Lening Agrarisch collectief Rivierenland	31-12-2021	0,3
Lening Waterschap Rijn en IJssel	31-12-2021	0,7
Totaal		26,4

.

Bedrijfsvoering

Als provincie werken we in een altijd veranderende maatschappelijke omgeving die zich ontwikkelt naar een “netwerksamenleving”. De dynamiek van de netwerksamenleving vraagt verschillende rollen van de provincie waarbij maatschappelijke opgaven leidend zijn. De provinciale medewerker werkt in een wereld die steeds digitaler wordt, hetgeen steeds meer deel uitmaakt van ons werk en het realiseren van opgaven.

Een wereld waarin opgaven continu veranderen en de provincie en haar medewerkers uitgedaagd worden mee te bewegen met deze veranderde opgaven. In toenemende mate gaat het voor de provincie om het verbinden van bewegingen, netwerken en plekken, over verschillende rollen en het verschil maken. Dit vraagt eigentijdse arbeidsverhoudingen gebaseerd op goed werkgever- en werknemerschap. Voor de provinciale medewerkers is het van belang over de ruimte en mogelijkheden te beschikken om in de huidige en toekomstige opgaven te blijven functioneren, met behoud van gezondheid en welzijn. Deze gedachte wordt ondersteund door de lopende cao-provincies, en de Gelderse doorvertaling hiervan (Gelderland Bouwt op Vakmanschap). In 2019 werken we verder aan implementatie van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra).

Ook het vernieuwde Huis der Provincie, gericht op ontmoeting en samenwerking geeft ruimte en flexibiliteit om te bewegen in bovenstaande veranderingen. Ons huis is duurzaam en in lijn met de klimaatopgave zetten we stappen in verdere verduurzaming van de faciliteiten.

Gelderland bouwt op vakmanschap

Samen met onze partners in de medezeggenschap hebben we een gezamenlijk gedragen beeld over de Gelderse doorvertaling van de nieuwe cao-provincies, genaamd Gelderland bouwt op vakmanschap. In 2019 werken we onverminderd door aan de realisatie van het gezamenlijke convenant tussen werkgever, vakbonden (FNV, CNV, VLG) en de Ondernemingsraad. De belangrijkste thema's worden hierna beschreven.

De vakmens

De provincie-medewerkers zijn vakmensen die deskundig zijn in hun werk en dicht bij de opgaven staan. Het is dus logisch om de medewerkers de ruimte te geven mee te bewegen met de veranderde opgave. Zij werken vanuit actuele kennis en met vaardigheden die nodig zijn om in te spelen op veranderingen. Het is daarom belangrijk dat provinciale medewerkers meer zelf regie nemen over hun loopbaan. We streven naar de beste match tussen ervaringen, talent en wat we te doen hebben. Het matchen van mensen met opgaven zal in 2019 met een volgende coalitieakkoord nog meer aan de orde zijn. Samenwerking met publieke partners in de regionale arbeidsmarkt vergroot de pool van talent.

Aandacht voor diversiteit

Uitgangspunt is dat we mensen beoordelen op wat je kan bijdragen aan de doelstellingen en resultaten voor de Gelderlanders. We weten ook dat mensen graag ook op die manier willen worden benaderd, zoals ieder ander en niet vanwege een toevallige fysieke kenmerk. We constateren daarbij dat onze

organisatie met die benadering vanzelf meer divers wordt.

Niettemin hebben we ook oog voor mensen die ondanks dat, vaak tijdelijk, toch extra aandacht en steun nodig hebben. We hebben als overheden daarom gezamenlijk afgesproken om mensen met meer afstand tot de arbeidsmarkt werk te bieden en zelf hebben we aan uw staten voorgesteld statushouders en mogelijk toekomstige nieuwe Nederlanders een handje te helpen. Ook bij deze collega's blijft primair de toenadering van hen als de professionals die ze zijn.

Vitaliteit en gezondheid

We investeren in en geven ruim baan aan leren en ontwikkelen. We vinden het hierbij belangrijk en logisch dat de werksituatie en de privé-situatie zo goed mogelijk met elkaar kunnen mee-ademen, omdat werk en privé in een mens niet te scheiden zijn en iedere levensfase weer andere eisen aan ons stelt. Ook in 2019 werken we aan dit speerpunt in ons beleid.

Ons vernieuwde huis

Het huis stimuleert het samenwerken en ontmoeten. En faciliteert de kennisuitwisseling tussen de inhoudelijke werkgebieden en partners. Partners gebruiken ons huis als vanzelfsprekend voor hun evenementen en kennisbijeenkomsten.

Duurzaamheid

Met het initiatiefvoorstel Klimaat van Provinciale Staten (PS2018-39) en de motie voor Langjarig investeren in klimaat (18M38) is het belang van de klimaatopgave onderstreept. Onderdeel hiervan is een klimaatplan voor de Provinciale bedrijfsvoering. Het klimaatplan voor de Provinciale bedrijfsvoering geeft inzicht in de opgave en voorziet in een concreet actieplan voor klimaatneutraliteit voor de aankomende jaren (2018 tot en met 2022). Onder klimaatneutraliteit verstaan we CO₂-neutraal, energieneutraal en afvalloos. De doelstelling is om in 2030 klimaatneutraal te zijn:

- 100% CO₂-neutraal, mede door compenserende maatregelen (20%)
- 80% energie inkoop reductie
- 75% afval-reductie.

Om dit te bereiken zijn belangrijke acties die we in 2019 willen uitvoeren:

- De klimaatneutraliteit van de steunpunten bevorderen. Onder meer door gebruik te maken van duurzame energie. In 2019 zullen de eerste 500 panelen worden geplaatst op de steunpunten. Zie Kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, onderdeel Kerntaken van deze Begroting.
- Met het Gelders Huis hebben we in de afgelopen jaren al een flinke stap richting klimaatneutraliteit gezet. We denken nog meer te kunnen doen, zoals regenopvang, zonneschermen en groenvoorzieningen. Concreet betekent dit dat we aan de slag gaan met het energieverbruik van apparaten, een intern

groenplan en de luchtkwaliteit.

- Het gedrag van alle gebruikers van de provinciale gebouwen -ook op de weg van en naar het gebouw- is een belangrijke factor in het welslagen van het plan. Daarom zal er aankomend jaar onder andere een duurzame mobiliteitsweek worden georganiseerd, een CO2 betalingssysteem worden opgezet en verschillende workshops en games worden geïnitieerd.

Digitalisering

In 2019 gaan we verder met de ingezette beweging op gebied van digitalisering. Dit betekent het volgende:

Maatschappelijke Opgave

We investeren in het integreren van digitalisering in de maatschappelijke opgaven en het benutten van de mogelijkheden van digitalisering om de opgaven beter en innovatiever uit te voeren. Het aangaan van partnerschappen voor deze technologische vernieuwing is hierbij essentieel.

Basis op Orde

De basis op orde is een stabiele en continue werkomgeving, waarin privacy en informatiebeveiliging geborgd is en voldaan wordt aan de wettelijke verplichtingen. In 2019 gaan we verder met de implementatie van wet- en regelgeving in systemen en processen.

Kennis en vaardigheden

Er wordt geïnvesteerd in de digitale competenties van de medewerkers op gebied van vaardigheden, maar ook het toepassen van digitalisering in het eigen vakgebied. Daarnaast wil de provincie Gelderland een aantrekkelijke werkgever zijn voor digitaal talent.

Onderzoeken Gedeputeerde Staten naar doelmatigheid en doeltreffendheid

Naast onderzoeken van de Rekenkamer Oost-Nederland is in artikel 217a van de Provinciewet bepaald dat Gedeputeerde Staten onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid laten uitvoeren.

In 2018 hebben wij als college de voorkeur gegeven aan een onderzoek naar onze eigen bestuurskracht en daarover wordt u bij de Jaarstukken 2018 geïnformeerd. De uitkomst van het onderzoek naar onze bestuurskracht zien wij als een leertraject voor de komende bestuursperiode. Daarom en vanwege het feit dat het college na de verkiezingen voor de Provinciale Staten (20 maart 2019) wordt gevormd, geven wij het nieuwe college de ruimte om in 2019 het onderzoeksplan voor doelmatigheid en doeltreffendheid te bepalen.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisaties waarin de provincie Gelderland zowel een bestuurlijk als een risicodragend financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt in deze context 'zeggenschap' verstaan in de vorm van vertegenwoordiging in het bestuur of bij het hebben van stemrecht. Met een risicodragend financieel belang wordt bedoeld dat de provincie verlies kan lijden bij een eventueel faillissement van de verbonden partij en/of aansprakelijk kan worden gehouden voor een bepaald bedrag als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Het inzetten van verbonden partijen kan een bijdrage leveren aan het realiseren van het coalitieakkoord. Aan de andere kant kan deelnemen in een verbonden partij risico's van uiteenlopende aard met zich meebrengen. Dat laatste is een belangrijke reden geweest om in het BBV de verplichting op te nemen in de begroting en in de jaarstukken een afzonderlijke paragraaf verbonden partijen op te nemen. Deze paragraaf moet inzicht verstrekken in de situatie waarin de verbonden partij verkeert en de vraag of door middel van de verbonden partij het provinciaal belang voldoende wordt gerealiseerd. Het BBV schrijft voor dat in de kerntaken wordt aangegeven welke bijdrage verbonden partijen leveren aan de doelstelling van de provincie en ook dat de verbonden partijen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

1. gemeenschappelijke regelingen
2. vennootschappen en coöperaties
3. stichtingen en verenigingen
4. overige verbonden partijen.

De cijfermatige informatie met betrekking tot onze verbonden partijen is in bijlage 3 Financiële informatie Verbonden partijen opgenomen. Zo komt de nadruk van de paragraaf te liggen op de aspecten die voor uw Staten het meest relevant zijn. Dat zijn het provinciaal belang dat de verbonden partij behartigt, onze zeggenschap in de verbonden partij en de risico's van het deelnemen voor de provincie. Wij denken hiermee de leesbaarheid van deze paragraaf voor uw Staten te vergroten.

Beleid voor verbonden partijen

In het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland' staat onder meer dat "nieuwe investeringen zoveel mogelijk revolverend worden ingezet, zodat in komende bestuursperioden ruimte voor nieuwe investeringen zoveel mogelijk behouden blijft". De overheid staat niet langer meer boven maar naast de mensen. Gelderland is daarbij "ook koploper in nieuwe vormen van samenwerking, zoals energiecoöperaties, sociale ondernemingen en innovatieclusters". Dit betekent dat het inzetten van verbonden partijen een bijdrage kan leveren aan het realiseren van het coalitieakkoord.

De voorkeur van de wetgever gaat uit naar samenwerking in de publiekrechtelijke vorm, omdat dit een aantal democratische aspecten, zoals de

openbaarheid van de besluitvorming en de democratische controle, waarborgt. Ook leidt het verspreiden van taken met een provinciaal belang over meer organisaties tot verwatering en tot een meer complexe aansturing van het provinciale belang.

Het kader voor de activiteiten van de provincie Gelderland met betrekking tot de verbonden partijen is in 2018 opnieuw vastgelegd in de Nota Verbonden Partijen Gelderland (PS2018-152). De Nota Verbonden Partijen Gelderland 2018 is geactualiseerd na aanleiding van de Notitie Verbonden Partijen van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Provinciewet en de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en is tevens tekstueel vernieuwd. Daarnaast is in de deze nota extra rekening gehouden met de 'dubbele petten problematiek' als provinciale bestuurders ook zitting nemen in het bestuur van privaatrechtelijke rechtspersonen. De nota verbonden partijen bevat:

- het beleid van de provincie over het aangaan, wijzigen en beëindigen van verbonden partijen
- de rollen, taken en verantwoordelijkheden van uw Staten en ons college bij verbonden partijen.

Financiële risico's van verbonden partijen

Het aangaan van een verbonden partij betekent dat mogelijk financiële of bestuurlijke risico's ontstaan. In het kader van het integrale risicomanagement worden de risico's van de verbonden partijen bij de Begroting en de Jaarstukken in beeld gebracht. Behoort het risico van de verbonden partij tot de grootste risico's voor de provincie, dan wordt dit risico afzonderlijk toegelicht in paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing van deze begroting. Het deelnemen in vennootschappen betekent per definitie dat sprake is van een financieel risico dat zich uitstrekt over de actuele boekwaarde van de aandelen van de vennootschap en eventuele agiostortingen. Bij een faillissement van een vennootschap verliest de provincie deze middelen. Bij gemeenschappelijke regelingen - het merendeel van de overige verbonden partijen - kan het gebeuren dat de verbonden partij een zodanig hoog verlies leidt en dat de deelnemers in de partij worden aangesproken voor een extra bijdrage.

Voor zover het organisaties betreft waarin de provincie alleen een bestuurlijk belang heeft, aangeduid als 'overige participaties', zijn de in de Nota Verbonden Partijen Gelderland beleidsregels opgenomen voor het waarborgen van het bestuurlijk belang van overeenkomstige toepassing.

De participaties in Vitens, Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank zijn verklaarbaar vanuit de historie en het aandeelhouderschap in Alliander is per 1 juli 2009 ontstaan als gevolg van de splitsing van Nuon.

De Ontwikkelingsmaatschappij Oost Nederland NV is ontstaan vanuit de behoefte tot beleidssturing op het gebied waarop de vennootschap opereert. Daarnaast wordt ook het Topfonds voortgezet voor ondersteuning van innovatieve bedrijven.

Overzicht verbonden partijen

Overzicht verbonden partijen

Nr.	Verbonden partij	Rechtsvorm	Vestigin gsplaats
1.	Alliander	Naamloze vennootschap	Arnhem
2.	Vitens	Naamloze vennootschap	Utrecht
3.	Bank Nederlandse Gemeenten	Naamloze vennootschap	Den Haag
4.	Nederlandse Waterschapsbank	Naamloze vennootschap	Den Haag
5.	Ontwikkelingsmaatschappij Oost Nederland	Naamloze vennootschap	Apeldo orn
6.	Topfonds Gelderland	Besloten vennootschap	Arnhem
7.	Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard	Gemeenschappelijke regeling	Zaltbom mel
8.	Park Lingezege	Gemeenschappelijke regeling	Elst
9.	Omgevingsdienst Noord Veluwe	Gemeenschappelijke regeling	Harderw ijk
10.	Omgevingsdienst Rivierenland	Gemeenschappelijke regeling	Tiel
11.	Omgevingsdienst Regio Arnhem	Gemeenschappelijke regeling	Arnhem
12.	Omgevingsdienst Regio Nijmegen	Gemeenschappelijke regeling	Nijmege n

13.	Omgevingsdienst Veluwe-IJssel	Gemeenschappelijke regeling	Apeldoorn
14.	Omgevingsdienst De Vallei	Gemeenschappelijke regeling	Ede
15.	Omgevingsdienst Achterhoek	Gemeenschappelijke regeling	Hengelo (GLD)
16.	Rekenkamer Oost Nederland	Gemeenschappelijke regeling	Deventer

Overzicht overige participaties

Nr.	Overige participatie	Rechtsvorm	Vestigingsplaats
17.	Veren Gelderland	Stichting	Arnhem
18.	Container Terminal Nijmegen	Stichting	Arnhem
19.	Nazorg Stortplaatsen Gelderland	Fonds ex lege	Arnhem
20.	Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	Den Haag
21.	Interregionale Alliantie voor de Rijn-Alpen Corridor	Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS)	Novara (Italië)
22.	Assembly of European Regions	Europees samenwerkingsverband	Straatsburg (Frankrijk)
23.	Werkgemeenschap van Europese Grensregio's/ Europese samenwerkingsverband - Association of European Border Regions,	Europees samenwerkingsverband	Gronau (Duitsla

	Gronau (Duitsland)		nd)
24.	Klimaatverbond	Vereniging	Utrecht
25.	Coöperatieve Vereniging DOVA/ NDOV U.A.	Vereniging	Rotterdam

Verbonden partijen

1. *Alliander*

Het openbaar belang dat wordt behartigd

De vennootschap heeft ten doel:

1. het (mede-) oprichten van, het samenwerken met, het deelnemen in, het (mede-) voeren van het bestuur over, het houden van toezicht op en het overnemen en het financieren van andere ondernemingen, mits zulks in enigerlei betrekking staat tot het onder punt 2 beschrevene.
2.
 - het voorzien in de behoefte aan energie door het transporteren en distribueren van energie
 - het doen beheren en exploiteren van elektriciteitsnetten en van gasnetten
 - het (doen) voorzien in andere producten en diensten verband houdende met energie, water en milieu
 - het (doen) voorzien in informatiediensten samenhangende met vorengenoemde activiteiten
 - het (doen) verrichten van andere activiteiten die met de hiervoor omschreven doeleinden in de ruimste zin verband houden.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend.

De participatie in Alliander NV is met inachtneming van de Wet onafhankelijk netbeheer per 1 juli 2009 ontstaan na de splitsing van Nuon in een productie- en leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf. De provincie bezit ruim 44,5% van de aandelen. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de Elektriciteits- en gaswet. De aandelen dienen op grond van de wet in publieke handen te zijn. De andere grootaandeelhouders in Alliander zijn: de provincie Friesland (12,6%), de provincie Noord-Holland (9,3%) en de gemeente Amsterdam (9,3%). De overige aandelen zijn in handen van voornamelijk gemeenten in hoofdzakelijk Noord- en Zuid-Holland en Gelderland.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Bij faillissement van de verbonden partij zal de boekwaarde van de aandelen moeten worden afgeboekt (€ 5,2 miljoen). De kans hierop is vrijwel nihil.

2. Vitens

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het statutaire doel van Vitens is de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Voorts heeft de vennootschap ten doel het deelnemen in, het voeren van bestuur over en het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen, mits dit in enigerlei betrekking staat tot hetgeen hiervoor is omschreven.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend.

De participatie in Vitens is historisch bepaald vanuit de rol die (provinciale) overheden in het verleden vervulden. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de wet. Op grond van de wet dienen de aandelen in overheidshanden te blijven. De provincie bezit 6,7% van de aandelen. Grootste aandeelhouder is de provincie Overijssel met 13,4%. De andere grootaandeelhouders zijn de provincies Friesland en Utrecht met resp. 13,1% en 4,9% en de gemeenten Almere en Utrecht met resp. 6,3% en 4,9%. De overige aandelen zijn in handen van de provincie Flevoland en ruim 100 gemeenten in voornamelijk de provincies Flevoland, Gelderland, Overijssel en Utrecht.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Bij faillissement van de verbonden partij zal de boekwaarde van de aandelen moeten worden afgeboekt (€ 15,9 miljoen). Ook zal moeten worden bezien of en zo ja welke consequenties dat heeft voor de verstrekte geldlening. De kans op een faillissement wordt vrijwel nihil geacht.

3. Bank Nederlandse Gemeenten

Het openbaar belang dat wordt behartigd

De uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden. In het kader van dit doel houdt de vennootschap zich onder meer bezig met het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend. De provincie is een zeer kleine aandeelhouder (0,158%). Het aandelenbezit is in een ver verleden tot stand gekomen en met het huidige bezit wordt geen specifiek beleidsdoel nagestreefd. De Staat der Nederlanden bezit 50% van de aandelen. De overige aandelen zijn voornamelijk in handen van gemeenten.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Bij faillissement van de verbonden partij zal de boekwaarde van de aandelen moeten worden afgeboekt (€ 0,2 miljoen). Ook zal moeten worden gezien of en zo ja welke consequenties dat heeft voor de verstrekte geldleningen. De kans op een faillissement wordt vrijwel nihil geacht.

4. Nederlandse Waterschapsbank

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het ten algemeen nut uitoefenen van het bankbedrijf door onder andere:

1. het verstrekken van kredieten aan met name waterschappen en andere publiekrechtelijke en daarmee gelijk te stellen lichamen
2. het verstrekken van kredieten in het kader van lease- overeenkomsten, aan te gaan door en ten behoeve van waterschappen
3. het aantrekken van gelden in rekening-courant, op onderhandse schuldbekentenissen of tegen afgifte van door de vennootschap uit te geven obligaties of daarmee vergelijkbare schuldtitels
4. het verlenen van andere diensten aan of ten behoeve van de onder 1. bedoelde rechtspersonen en andere als zelfstandige eenheid of organisatie naar buiten optredende lichamen en samenwerkingsverbanden
5. het aangaan van transacties ter afdekking van rente- en valutarisico's
6. het verlenen van bemiddeling bij het verstrekken van kredieten als bedoeld onder 1. door derden, alsmede het overnemen van geldleningen ten laste van de onder 1. bedoelde lichamen.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend.

De provincie is een zeer kleine aandeelhouder (0,159%). Het aandelenbezit is in een ver verleden tot stand gekomen en met het huidige bezit wordt geen specifiek beleidsdoel nagestreefd.

De grootste aandeelhouder is het Waterschap Velt en Vecht (ZO-Drenthe en NO-Overijssel) met afgerond 11,25%. Waterschap Rijn en IJssel is de op twee na grootste aandeelhouder (afgerond 10%). De Staat der Nederlanden bezit afgerond 7,7% van de aandelen.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Bij faillissement van de verbonden partij zal de boekwaarde van de aandelen moeten worden afgeboekt (€ 11.000). De kans hierop is vrijwel nihil.

5. Ontwikkelmaatschappij Oost Nederland (Oost NL)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Oost NL heeft als doel het versterken van de economische structuur van Oost Nederland (Gelderland en Overijssel).

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend.

Aandeelhouders van Oost NL zijn:

- de Staat der Nederlanden (54,59%)
- de provincie Gelderland (29,83%)
- de provincie Overijssel (13,19%)
- Universiteit Twente (2,39%)
- regio Twente (1 aandeel).

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Bij faillissement van de verbonden partij zal de boekwaarde van de aandelen moeten worden afgeboekt (€ 20,5 miljoen). De kans hierop is vrijwel nihil.

6. Topfonds Gelderland

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het direct en indirect ondersteunen, versterken en verankeren van het economisch klimaat en economisch beleid in de provincie Gelderland door middel van onder andere het investeren in fondsen en/of dochtermaatschappijen, welke fondsen en/of dochtermaatschappijen vervolgens op hun beurt - tegen marktconforme condities - direct in ondernemingen investeren.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Via de statutaire bevoegdheden die aan aandeelhouders zijn toegekend.

De provincie bezit 4% van het gewone aandelenkapitaal en 1% via prioriteitsaandelen waarmee de provincie invloed heeft op alle strategische beslissingen van de vennootschap.

95% van de aandelen zijn in handen van Oost NL.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

Eventuele mutatie in het eigen vermogen van de vennootschap leidt tot een mutatie in de provinciale waardering van de deelneming. Dit wordt verrekend met de daarvoor ingestelde “Geblokkeerde reserve revolverende middelen”.

7. Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het PHTB geeft uitvoering aan de herstructurering van de glastuinbouw en paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard via de volgende kerntaken:

- investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte (bv. aanleg landschapselementen en wegen)
- grondverwerving en uitgifte aan tuinbouwbedrijven
- tijdelijk beheer van voorzieningen in de openbare ruimte
- het opstellen van inrichtingsplannen voor de nieuwe tuinbouwgebieden en het voorbereiden van ruimtelijke procedures.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op basis van de gemeenschappelijke regeling bestaat het algemeen bestuur uit acht leden en is als volgt samengesteld:

- twee vertegenwoordigers uit het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland
- twee vertegenwoordigers uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zaltbommel
- twee vertegenwoordigers uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Maasdriel
- twee vertegenwoordigers uit het college van dijkgraaf en heemraden van het waterschap Rivierenland.

De leden van gemeenten en waterschap hebben elk één stem en de provinciale leden hebben elk twee stemmen in het algemeen bestuur. De provincie levert de voorzitter.

Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden: de voorzitter en drie leden van het algemeen bestuur. De drie leden zijn de vertegenwoordigers van de gemeenten en het waterschap. Deze leden hebben elk één stem en de (provinciale) voorzitter heeft twee stemmen in het dagelijks bestuur.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

De ontwikkeling van het risicoprofiel is mede afhankelijk van de mate van uitvoering binnen de herstructurering: als deze werkzaamheden toenemen in het

gebied, neemt het de kans op wensen en bezwaren toe die de uitvoering kunnen beïnvloeden, en de daarbij horende (plan)kosten. Ook het achterblijven van de uitvoering heeft invloed op het risicoprofiel.

Het PHTB stelt periodiek een risicoanalyse op waarin inzichtelijk wordt gemaakt met welke risico's en onzekerheden rekening wordt gehouden, wat hun financieel effect is en hoe dat wordt opvangen in het project. In de jaarrekening 2017 van het PHTB leidt deze risicoanalyse tot een benodigde (en aanwezige) actuele buffer van € 2,62 miljoen.

8. Openbaar Lichaam Park Lingezegen (OLPL)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

- waarborgen dat op het grondgebied tussen Neder-Rijn en Waal duurzame ruimte blijft voor natuur, recreatie, landbouw en waterberging
- bieden van recreatiemogelijkheden aan de bewoners van de Stadsregio Arnhem-Nijmegen
- aantrekkelijker maken gebied als vestigingsgebied ten opzichte van andere regio's
- bijdragen aan het verlichten van de druk op andere nabijgelegen recreatiegebieden
- ruimtelijke en functioneel op verantwoorde wijze waarborgen van de toegenomen behoefte aan waterberging
- bieden van de mogelijkheid aan het bedrijfsleven en kennisinstellingen (Radboud Universiteit en Universiteit Wageningen) om in het gebied een experiment uit te voeren met mogelijkheden voor energieopwekking via algen.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Het algemeen bestuur bestaat uit zes leden en het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden. In beide besturen neemt één vertegenwoordiger uit ons college deel. De vertegenwoordiger uit ons college vervult de voorzittersrol.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

De laatste restgronden die in eigendom zijn van de provincie (aangekocht als dekking voor het aan het Park verstrekte investeringskrediet) worden zo veel mogelijk verkocht in 2019. Na de verkoop hiervan kunnen we het investeringskrediet afwikkelen. Tot die tijd blijft het beschikbaar gestelde risicobudget van € 3,4 miljoen (PS2011-631) voor Park Lingezegen beschikbaar.

Zoals in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting en jaarrekening van Park Lingezegen is weergegeven heeft het park voldoende vrij aanwendbaar eigen vermogen. Hiermee zijn de eventuele risico's voor het Park Lingezegen voldoende afgedekt.

9. Omgevingsdienst Noord Veluwe (ODNV)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op basis van de Gemeenschappelijke regeling bestaat het algemeen bestuur uit negen leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is.

10. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op basis van de Gemeenschappelijke regeling bestaat het algemeen bestuur uit elf leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is. Het gevormde weerstandsvermogen binnen de omgevingsdienst is over het algemeen voldoende om de risico's op te vangen.

11. Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op basis van de Gemeenschappelijke regeling bestaat het algemeen bestuur uit twaalf leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur 16 van de 102 stemmen. Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden, de provincie heeft hierin één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is. Het gevormde weerstandsvermogen binnen de omgevingsdienst is over het algemeen voldoende om de risico's op te vangen.

12. Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)*Het openbaar belang dat wordt behartigd*

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Het algemeen bestuur bestaat uit 8 personen met 26 zetels.

Namens elke deelnemer maakt één deelnemer deel uit van het algemeen bestuur met uitzondering van de gemeente Nijmegen die twee leden kent. De provincie heeft in het algemeen bestuur vier zetels. Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden, de provincie heeft hierin één zetel.

De vertegenwoordiger uit ons college vervult de voorzittersrol binnen het algemeen en dagelijks bestuur.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is. Het gevormde weerstandsvermogen binnen de omgevingsdienst is over het algemeen voldoende om de risico's op te vangen.

13. Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ)*Het openbaar belang dat wordt behartigd*

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Het algemeen bestuur uit zes leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is. Het gevormde weerstandsvermogen binnen de omgevingsdienst is over het algemeen voldoende om de risico's op te vangen.

14. Omgevingsdienst De Vallei (ODDV)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Het algemeen bestuur uit zes leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is. Het gevormde weerstandsvermogen binnen de omgevingsdienst is over het algemeen voldoende om de risico's op te vangen.

15. Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uitvoering wettelijke taak op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de Wabo.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op basis van de Gemeenschappelijke regeling bestaat het algemeen bestuur uit 11 leden. De provincie heeft in het algemeen bestuur één zetel.

Risico's voor de provincie (inclusief getroffen beheermaatregelen)

Wijzigingen in het aantal provinciale bedrijven kan leiden tot wijzigingen in de bijdragen van de provincie aan de omgevingsdienst. Dit risico is beperkt bij inputfinanciering maar neemt toe bij outputfinanciering. Hiervoor is in de provinciale begroting een flexibele schil noodzakelijk - en aanwezig- om mee te kunnen blijven bewegen. De voorliggende begroting 2019 geeft geen indicatie dat het huidige budget voor de omgevingsdiensten (inclusief flexibele schil) ontoereikend is.

Het weerstandsvermogen van de omgevingsdienst Achterhoek is na de jaarrekening 2017 niet meer voldoende. De ODA heeft in haar reactie op de zienswijze van de provincie aangegeven hieraan te werken om dit weerstandsvermogen weer op voldoende niveau te krijgen. Dit zal bestuurlijk gemonitord worden.

16. Rekenkamer Oost Nederland*Openbaar belang dat wordt behartigd*

Het gemeenschappelijk orgaan heeft tot taak het uitvoeren van hetgeen in artikel 183 van de Provinciewet is bepaald:

1. de rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur. Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de Rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur bevat geen controle van de jaarrekening als bedoeld in artikel 217, tweede lid
2. op verzoek van provinciale staten kan de rekenkamer een onderzoek instellen.

Bestuurlijk belang in de verbonden partij

Op grond van de gemeenschappelijke regeling, art. 6 is bepaald dat het bestuur bestaat uit drie leden, waaronder een voorzitter. Deze worden door Provinciale Staten van de deelnemers gezamenlijk voorgedragen en worden overeenkomstig de artikelen 79c, eerste lid, en 79m, eerste lid, van de Provinciewet door Provinciale Staten van de deelnemers gezamenlijk benoemd. Bij het doen van deze voordrachten wordt rekening gehouden met de onderlinge deskundigheid van de voorgedragen leden.

Risico voor de provincie (inclusief getroffen beheersmaatregelen)

De Rekenkamer Oost-Nederland heeft vooral te maken met reguliere kosten die vooraf goed te ramen zijn, zoals personeelskosten, huisvesting, ICT en kantoorartikelen. Onverwachte kosten van substantiële omvang waarvoor geen dekking is, komen naar verwachting niet aan de orde.

Overige participaties

17. Veren Gelderland

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het doel van de Stichting Veren Gelderland is het leveren van een bijdrage aan instandhouding van overzetveren in Gelderland. De Stichting wil haar doel verwezenlijken door op basis van een subsidiereglement gelden ter beschikking te stellen aan die gemeenten in Gelderland die verantwoordelijk zijn voor de instandhouding van de veerverbindingen. Het subsidiëren van gemeenten die veerexploitanten tegemoetkomen in het exploitatietekort is dan ook de kerntaak van de Stichting. De Stichting is opgericht in 1995. Reden daarvoor was dat in de Wet Herziening Wegenbeheer geen voorziening voor de veren was opgenomen en de instandhouding van de veerverbindingen van groot belang werd geacht.

Bestuurlijk belang in de participatie

In het bestuur van de Stichting zitten 7 personen met elk 1 stem. De provincie Gelderland heeft 3 bestuursleden. De portefeuillehouder Mobiliteit is de voorzitter. De portefeuillehouder Financiën en het hoofd van de afdeling Beheer en Onderhoud zitten tevens in het bestuur. Daarnaast zijn er drie vertegenwoordigers van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG Gelderland) en een vertegenwoordiger van de veerexploitanten.

Risico voor de provincie

Geen specifieke risico's.

18. Container Terminal Nijmegen

Het openbaar belang dat wordt behartigd

De kade is gebouwd voor de multimodale ontsluiting van de regio Nijmegen. Dit past in het door uw Staten vastgesteld strategisch uitvoeringsprogramma "Logistiek als Gelderse motor". In 2018 is de kade verkocht aan Inlandterminals B.V., gelieerd aan het bedrijf BCTN, exploitant van de kade. De stichting wordt begin 2019 opgeheven.

Het bestuurlijk belang in de participatie

De provincie Gelderland is voor 100% eigenaar van de stichting CTN. PPM Oost zit als provinciale uitvoeringsorganisatie in het bestuur van de stichting. Vanwege de verkoop van de kade zal de stichting CTN worden opgeheven en zullen de schulden worden vereffend. In de stichtingsstatuten is vastgelegd dat een eventueel batig saldo door de stichting moet worden overgemaakt aan een door Gedeputeerde Staten aan te wijzen doel.

Het risico voor de provincie

Geen financieel risico.

19. Nazorg Stortplaatsen Gelderland

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Uit het fonds worden de kosten betaald voor de nazorg van stortplaatsen en baggerspeciedepots. Het doel is te voorkomen dat deze stortplaatsen in de toekomst schade aan lucht, water of bodem veroorzaken.

Het bestuurlijk belang in de participatie

Het fonds heeft eigen rechtspersoonlijkheid. Gedeputeerde Staten vormen het bestuur van het fonds.

Het risico voor de provincie

Geen financieel risico.

20. Interprovinciaal Overleg (IPO)

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het Interprovinciaal Overleg heeft als doel:

- het behartigen van de belangen van de provincies
- het bieden van een platform voor uitwisseling van kennis en ervaringen
- het stimuleren en entameren van vernieuwingsprocessen binnen de provincies.

BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van het IPO, heeft structurele uitvoeringstaken en voert op verzoek van de provincies aanvullende opdrachten uit.

Het bestuurlijk belang in de participatie

Het hoogste orgaan binnen de vereniging is de algemene ledenvergadering (AV). Conform de statuten worden de provincies hierin vertegenwoordigd door twee leden van Provinciale Staten. Eén lid van ons college heeft zitting in het dagelijks bestuur.

In 2018 is het instrument van de Kadernota geïntroduceerd. Bestuurlijke doelstelling van dit instrument is de provincies helderheid te verschaffen over de financiële kaders van de opgaven van de gezamenlijke provincies, zodat het IPO -begrotingsproces aansluit bij de begrotingsprocessen op de Provinciehuizen. De kadernota bevat de randvoorwaarden voor de programmabegroting 2019 en is daarmee ook richtinggevend voor de inhoud daarvan.

Het IPO richt zich op de volgende 7 kerntaken:

- Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer; milieu
- Energie & klimaat
- Vitaal platteland & natuur
- Regionale bereikbaarheid & Openbaar Vervoer
- Regionale economie
- Culturele infrastructuur en monumentenzorg
- Kwaliteit van het Openbaar Bestuur.

In de kadernota is een aantal opgaven benoemd die kerntaak overstijgend zijn (Vlaggenscheppen). Dit zijn de grote thema's waar het IPO in 2019 het verschil wil maken:

- Het interbestuurlijk programma (IBP)
- De verduurzaming van het landelijk gebied
- De regionale economische samenwerking
- De interprovinciale digitale agenda
- Het interbestuurlijk toezicht
- De werkwijze van het IPO

Het risico voor de provincie:

Geen financieel risico.

21. Interregionale Alliantie voor de Rijn-Alpen Corridor EGTS

Het openbaar belang dat wordt behartigd

De gezamenlijke versterking en coördinatie van de integrale en territoriale ontwikkeling van de multimodale Rijn-Alpen Corridor vanuit regionaal en lokaal perspectief.

Het bestuurlijk belang in de participatie

Alle deelnemers zijn lid van het Algemeen Bestuur dat een dagelijks bestuur kiest bestaande uit een voorzitter en twee vicevoorzitters. De vertegenwoordiger van Gelderland is in op 6 juni 2018 herkozen tot voorzitter van de EGTC Rijn-Alpen.

Het risico voor de provincie

De provincie en de overige leden zijn voor gelijke delen aansprakelijk voor de schulden, ongeacht de aard van de schulden.

22. Assembly of European Regions, Straatsburg (Frankrijk)*Het openbaar belang dat wordt behartigd:*

Via de AER worden contacten gelegd tussen verschillende organisatie binnen Gelderland en hun Europese counterparten aansluitend op de Gelderse opgaven.

Het bestuurlijk belang in de participatie:

De AER is een brede Europese netwerkorganisatie waarin politiek-bestuurlijk en ambtelijk beleidsinformatie en kennis kan worden uitgewisseld, lobby richting Europese Unie wordt voorbereid en projecten worden uitgevoerd met Europese middelen. De AER is voor Gelderland een relevante bron van kennis en informatie op Europese schaal.

Het risico voor de provincie:

De kosten worden gedekt uit de lidmaatschapsgelden/contributie en de verwerving van opdrachten. De begroting is jaarlijks sluitend. Geen bijzondere risico's.

23. Werkgemeenschap van Europese Grensregio's/ Europese samenwerkingsverband - Association of European Border Regions, Gronau (Duitsland)*Het openbaar belang dat wordt behartigd:*

Gezamenlijk met andere Europese regio's en grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden de belangen van de grensregio's bij de Europese Unie behartigen en kennis over grensoverschrijdende samenwerking delen.

Het bestuurlijk belang in de verbonden partij:

Gelderland is lid van de vereniging, die naar Duits recht is opgericht. Gelderland is lid van het algemeen bestuur en tevens lid van het dagelijks bestuur.

Het risico voor de provincie:

De liquiditeit van de organisatie heeft in het verleden veel aandacht gevraagd. Er zijn geen schulden aan derden, maar de organisatie balanceert, doordat lidmaatschapsbijdragen al vele jaren niet meer waren geïndexeerd, op de rand van het bestaan. Ook zagen meer en meer regio's – vooral uit Oost- en Zuid-Europa - zich door de economische crisis gedwongen hun lidmaatschap op te zeggen. In juni 2016 is op initiatief van leden van het dagelijks bestuur besloten de ledenvergadering te vragen de lidmaatschapsbijdrage vanaf 2017 te verhogen naar € 5.000 per jaar. Ook voor 2019 bedraagt de bijdrage € 5.000. Het risico voor de provincie blijft beperkt tot de jaarbijdrage.

24. Klimaatverbond

Het openbaar belang dat wordt behartigd

Het openbaar belang dat hiermee wordt gediend betreft het realiseren van doelstellingen op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie. Kennisdeling via publicaties en bijeenkomsten, evenals organisatie van scholenprogramma's, Nederlandse Klimaatcoalitie, kinderklimaatdeals, Energy battles, initiëren van Green Deals (bijvoorbeeld de Green Deals voor scholen) maken onder meer deel uit van de activiteiten van het verbond.

Het bestuurlijk belang in de participatie

Het bestuurlijk belang is aansluiting op het uitgebreide netwerk van decentrale overheden georganiseerd rondom dit thema. Ook biedt het goede ingangen richting de landelijk bestuursorganen en aanverwante organisaties, die zich bezighouden met deze thematiek.

Het risico voor de provincie

Het Klimaatverbond heeft een omzet van ruim € 1 miljoen per jaar. Dit wordt onder meer gedekt uit de lidmaatschapsgelden/contributie en de verwerving van opdrachten. De begroting is jaarlijks sluitend. Geen financieel risico.

25. Coöperatieve Vereniging DOVA/NDOV U.A.

Het openbaar belang dat wordt behartigd:

De Coöperatieve Vereniging is een juridische vorm waarin twee lopende structurele uitvoeringsprogramma's van de gezamenlijke overheden/OV-Autoriteiten: NDOV (Nationaal Openbaar Vervoersinformatie) en Samenwerkingsverband DOVA (Decentrale OV-Autoriteiten) zijn samengebracht.

Voor de decentrale vervoerautoriteiten (12 provincies, 2 stadsregio's) is OV-beleid één van de instrumenten om mobiliteitsdoelstellingen te realiseren. Dit vraagt naast regionale (en landelijke) politieke keuzen uiteraard ook voldoende kennis, know-how, ingevulde randvoorwaarden, medewerking van stakeholders, werkbare afspraken in de sector etc. Om het OV voor reizigers toegankelijk te maken (reisinformatie, kunnen betalen,

systeemtoegankelijkheid etc.), maken de decentrale overheden gebruik van nationale standaard en afspraken, overal te gebruiken en in te zetten via decentraal maatwerk. Om dit te ontwikkelen, zijn door de samenwerking tussen de OV-autoriteiten, uniforme brongegevens van alle vervoerders beschikbaar zodat de reiziger reisinformatie kan ontvangen van zijn reis als deze over concessiegrenzen heen gaat en/of met verschillende vervoerders wordt gereisd. Daarnaast is afstemming die DOVA organiseert tussen de decentrale OV-autoriteiten over onderwerpen als andere methoden van betalen (bankpas, mobiel), ontwikkeling reizigerstarieven, sociale veiligheid, landelijk OV-toekomstbeeld, etc. essentieel om een stevige positie te hebben tegenover de vervoerders en het Rijk.

Het bestuurlijk belang in de participatie:

De vereniging bestaat uit 15 leden (alle twaalf provincies, het OV bureau Groningen Drenthe, de vervoerregio Amsterdam en de metropoolregio Rotterdam Den Haag) en de provincie Gelderland wordt daarin ambtelijk vertegenwoordigd.

Het risico voor de provincie:

Geen bijzondere risico's.

Provinciaal grondbeleid

In 2014 hebben uw Staten de geactualiseerde kaders van het grondbeleid vastgesteld (PS2014-337). In juni 2017 is het rekenkamerrapport "Follow-up grondverwerving Gelderland" (PS2017-421) verschenen. Overeenkomstig de bestuurlijke reactie die opgenomen is in het rekenkamerrapport zijn in 2018 nieuwe geactualiseerde kaders vastgesteld. De realisatie van maatschappelijke opgaven is bepalend voor het provinciale grondbeleid. Grondbezit is voor onze provincie namelijk nooit een doel op zich, maar altijd een middel tot doelrealisatie. De realisatie van de maatschappelijke opgaven verloopt via de kerntaken. Daarom bepalen we op het niveau van de kerntaken of er grond nodig is voor doelrealisatie. Vervolgens is via een grondstrategieplan per kerntaak bepaald hoe het grondinstrumentarium binnen de beschikbaar gestelde budgetten voor de doelen van die kerntaak wordt ingezet. Alle grondtransacties verlopen openbaar, marktconform en transparant via het grondprotocol.

Hieronder staat een overzicht van (het verloop van) de hectares over het jaar 2018 en 2019. De stand per 1 januari 2018 is bekend uit de Jaarstukken 2017 en de eindstand per 31 december 2019 volgt uit deze begroting.

Aantal hectares 2019

Betreft	Stand per 1 januari 2018	Begrote stand per 1 januari 2019	Begrote stand per 31 december 2019
Kerntaak 1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer	521	271	102
Beuningse uiterwaarden	15	15	15
Programma IJsselsprong; Sleutelproject IJsselsprong Zutphen	27	27	38
Varik Heeselt	2	2	2
Park Lingezege	420	227	47
Water	57	0	0
Kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat	13	13	13
Proeftuin Park Lingezege	13	13	13
Kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	1.454	1.575	1.265
Natuur en landschap	1.417	1.474	1.149

Land- en tuinbouw	35	101	116
Economie	2	0	0
Kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	3.724	3.718	3.710
Provinciaal wegennet	3.724	3.718	3.710
Mens en middelen	2	2	2
Gelders Huis	2	2	2

Hierna volgt een toelichting per kerntaak.

Kerntaak 1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

Beuningse uiterwaarden

Het grondbezit is voor realisatie van het project 'Weelde' in de Beuningse uiterwaarden. In het eerste halfjaar van 2017 is de inrichting van het project aanbesteed. De verwachting is dat dit grondbezit, inclusief onderhoudstermijnen, na 2020 verkocht zal worden. Een budget voor beheer van deze gronden is aanwezig, indien de verkoop van deze percelen niet succesvol verloopt.

Programma IJsselsprong; Sleutelproject IJsselsprong Zutphen

Ten behoeve van het sleutelproject IJsselsprong Zutphen koopt de provincie grond aan voor de groene opgave in het gebied. Dit betreffen aankopen voor de groene buffer: stapstenen voor natuurontwikkeling langs de Oekense beek, natuurvriendelijke oevers en landschappelijke structuren en daarnaast ook aankopen van ruilgrond voor landbouwverbetering. In totaal betreft het 27 hectare.

Ook in 2019 verwerven we gronden voor de resterende hectaren (11 hectare) en ook om ruilingen tot stand te brengen.

De realisatie van de faunapassage onder de N345 zal in 2019 starten.

Varik Heesselt

Ten behoeve van het rivierverruimingsproject is in 2017 voor de mogelijke hoogwatergeul 2 hectare verworven. In juni 2018 heeft de minister van IenW gekozen voor een Voorkeursvariant dat uitgaat van dijkversterking zonder hoogwatergeul. Aankopen vanuit de provincie zijn op dit moment niet meer aan de orde.

Park Lingezen

Het Openbaar Lichaam Park Lingezen (OLPL) is een verbonden partij van de provincie. Voor nadere details over deze organisatie verwijzen wij naar de

paragraaf 'Verbonden partijen'.

Om het park te kunnen realiseren, zijn door Park Lingezege en Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) gedurende circa 10 jaar gronden aangekocht die vervolgens door de parkorganisatie conform het masterplan zijn ingericht. Om de laatste fase van de realisatie van het park te kunnen financieren, zijn provincie en Park Lingezege in 2014 overeengekomen dat het eigendom van nagenoeg alle gronden van het Park Lingezege over werd gedragen aan de provincie en de provincie vervolgens verantwoordelijk werd voor de verkoop van de gronden.

Daar werd door uw Staten tegenovergesteld, en op 24 september 2014 (PS2014-656) besloten, om aan de parkorganisatie een investeringskrediet van maximaal € 15,2 miljoen beschikbaar te stellen voor de periode 2014 tot en met 2018 voor het verder kunnen afronden van Park Lingezege. Dit krediet is vervolgens na een correctie van enkele grondtransacties rond de ingangsdatum van het krediet, op 15 december 2015 door ons definitief vastgesteld op € 13,8 miljoen. Vervolgens is met uw Staten afgesproken dat het krediet wordt terugverdiend door de verkoop van in totaal 442 hectare ingerichte natuurgronden en ruilgronden, als ook enkele gebouwen. Bij Voorjaarsnota 2018 hebben uw Staten besloten de termijn van het investeringskrediet voor de realisatie van Park Lingezege te verlengen tot en met 2019.

Inmiddels is een deel van de overtollige (ruil)gronden en gebouwen verkocht. Over de verkoop van de basisuitrusting zijn afspraken gemaakt met de parkorganisatie. Wat betreft de laatste resterende gronden is de verwachting dat deze ook eind 2019, uiterlijk 2020 zijn verkocht en kan het investeringskrediet worden afgewikkeld. Een verlenging van het investeringskrediet met een jaar tot en met 2020 is dan ook gewenst.

Kerntaak 2 Milieu, energie en klimaat

Proeftuin Park Lingezege

Door het programma Bodem & Ondergrond is 13 hectares aan grond aangekocht om proeftuinen te realiseren. Deze grond is beschikbaar voor initiatieven op het gebied van bodemherstellende-/verbeterende landbouw, voedselbossen of andere vormen van duurzaam grondgebruik. Het streven is namelijk om duurzaam met de bodem en ondergrond om te gaan en de kwaliteiten te benutten zonder deze uit te putten. De proeftuinen kunnen daarmee als voorbeeld dienen voor initiatieven elders. Het voornemen is om de grond meerjarig in pacht uit te gaan geven.

Kerntaak 3 Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden

Natuur en Landschap

Vanuit kerntaak 3 Vitaal Platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden heeft het plandoel Aanleggen nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap op 1 januari 2019 de beschikking over een grondvoorraad van circa 1.400 hectare. Een deel van deze gronden bevat gebouwencomplexen, welke bestemd zijn voor verkoop. De voorraad grond is nagenoeg gelijk aan de voorraad van begin 2018 omdat het volume van aankopen en verkopen met elkaar in evenwicht zijn. De voorraad bestaat uit gronden die verkregen zijn op grond van het Natuurpact en de

Bestuursovereenkomst Grond (PS2013-797) en eigen aankopen. De grondvoorraad bestaat uit gronden die begrensd zijn binnen het Gelders Natuur Netwerk en “op de goede plek liggen” (750 hectare) en gronden die bestemd zijn voor verkoop of ruiling (650 hectare). Van de gronden binnen het Gelders Natuur Netwerk is een deel (175 hectare) ingericht. Voor een ander deel (575 hectare) is er sprake van een inrichtingsopgave. De grondvoorraad heeft als doel om de verkooptaakstelling en de inrichtingstaakstelling te realiseren. Hiervoor zijn de volgende instrumenten inzetbaar: verkoop, aankoop, ruiling en zelf (laten) inrichten van grond. De opbrengsten van met name verkoop van gronden buiten het Gelders Natuur Netwerk zijn bestemd voor aflossing van het voor dit plandoel verstrekte investeringskrediet voor uitvoering van het Natuurpact (verkooptaakstelling) en voor dekking van de ontwikkel- en inrichtingsopgave natuur (de inrichtingstaakstelling op basis van het grond voor grond principe). Ook de opbrengsten uit verkoop van de gebouwen leveren hieraan een bijdrage.

Verkoop

In 2019 wordt ingezet om circa 100 hectare grond, die gelegen is buiten het Gelders Natuur Netwerk, te verkopen. Van de gronden die op de goede plek liggen hebben wij als doelstelling in 2019 circa 300 hectare (Project Staatsbosbeheer) te verkopen. Voor de gebouwen is een snelle verkoop wenselijk. Sloop van overtollige gebouwen en sanering van de bouwlocaties moeten de verkoopsnelheid bevorderen. Veel van deze gebouwen bevatten namelijk asbest in daken of muren. In 2017 is gestart met de asbestsaneringswerkzaamheden en verkoop en deze werkzaamheden worden in 2019 voortgezet. Bij sloop en sanering wordt op grond van wetgeving uitdrukkelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde diersoorten.

Aankoop

Naast verkoop wordt ook grond aangekocht. In 2019 worden circa 75 hectare begrensde gronden binnen het Gelders Natuur Netwerk aangekocht. Aankoop is gewenst voor doelrealisatie en vindt bij voorkeur plaats op basis van vrijwilligheid. Aankoop van een geheel agrarisch bedrijf (grond en gebouwen) en ruilgrond kan in een enkel geval noodzakelijk zijn. Noodzaak voor aankoop geldt met name voor de gronden in of nabij een Natura 2000 gebied waarvoor een inrichtingsverplichting geldt op grond van de Programmatische Aanpak Stikstof (PS2015-280). Inzet van het onteigeningsinstrument voor deze zogenaamde PAS-gronden is mogelijk, maar zal bij uitzondering plaatsvinden (Realisatiestrategie PS2013-515 en Actualisatie van het Grondbeleid PS2014-337).

Ruiling

Ook ruiling van grond levert een bijdrage aan de ontwikkel- en inrichtingsopgave. Ruilingen zijn specifiek op gericht om begrensde grond in eigendom te verkrijgen. Een ruilproces kan er ook toe bijdragen dat een partner begrensde grond in eigendom verkrijgt. Binnen het plandoel Aanleg nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap wordt samengewerkt met partners in integrale gebiedsprocessen.

In de grondstrategie is de mogelijkheid opgenomen voor inrichting van eigen gronden die op de goede plek liggen. Hiervoor worden inrichtingsplannen opgesteld. Gestart is met de uitvoering van inrichting van 290 hectare grond. Hiervan is inmiddels 100 hectare daadwerkelijk ingericht. Het overige deel is nog in voorbereiding.

Grond en gebouwen leveren een beheeropbrengst op als gevolg van verpachting en verhuur maar kennen ook een beheerlast, waarbij de baten en lasten met

elkaar worden verrekend. In 2017 is een start gemaakt met de ontwikkeling van een compensatiepool natuur (PS2018-197). Deze pool heeft tot doel op vooraf bepaalde locaties compensatie te laten plaatsvinden van Gelderse natuur die om verschillende redenen verloren is gegaan. Voor deze compensatie worden er gronden aangekocht danwel ingericht. In 2019 wordt ingezet om circa 30 hectare beschikbaar te hebben voor compensatie.

Land- en tuinbouw

De provincie stimuleert een goede landbouwkundige verkaveling zoals in het Coalitieakkoord staat. Bij partijen in het gebied ligt het initiatief om met vrijwillige kavelruil te beginnen. Ons college wil kavelruilprojecten faciliteren door het aankopen van ruilgronden. Dit doen we door middel van een investeringskrediet met een revolverend karakter (PS2013-930). Met dit krediet kunnen de processen op gang worden gebracht. De termijn voor het inzetten van dit krediet loopt tot eind 2020. De ambitie is om in 2019 circa 15 hectare te verwerven voor de verschillende projecten, en deze gronden vòòr 2021 via een kavelruil te verkopen. Omdat kavelruilen een vrijwillig proces is, is daadwerkelijke realisatie mede afhankelijk van de grondeigenaren. De eindtermijn van de inzet van investeringskrediet komt dichterbij en de kans is groot dat we over de einddatum heen gaan. In het voorjaar van 2019 zal de inzet van het investeringskrediet worden geëvalueerd.

Economie

Dit perceel is opgenomen in het Gelders Natuur Netwerk. In 2019 zal dit onderdeel zijn van Natuur en Landschap.

Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard PHTB)

De herstructurering binnen Bommelerwaard heeft drie hoofddoelen:

1. perspectief voor de tuinbouwsector
2. een goede leefbaarheid (verkeersmaatregelen)
3. een goede ruimtelijk-landschappelijke kwaliteit.

De provincie wil hiervoor de grondverwerving door het PHTB ondersteunen. Het PHTB voert de coördinerende grondstrategie uit, die door het Dagelijks Bestuur van PHTBP in 2017 is vastgesteld. Deze strategie is een mix van actief en faciliterend grondbeleid en beoogt een optimum te bereiken tussen het realiseren van de herstructureringsdoelen enerzijds en het minimaliseren van uitvoeringsrisico's anderzijds. Het actief zal zo veel mogelijk worden afgebouwd en mogelijk met coalitie Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector (HOT) worden opgepakt.

Met het PIP Bommelerwaard (PS2015-534) hebben uw Staten de ruimtelijke kaders voor de herstructurering eenduidig gesteld. Door vaststelling van het reparatieplan (PS2017-445) zijn de kaders verder toegesneden op de dagelijkse uitvoeringspraktijk. Ook zal ons college in 2019 de noodzakelijke inframaatregelen en landschappelijke inpassing bestemmen. Hiermee is het gebied klaar voor de toekomst en zal de overheidsinbreng in de herstructurering meer en meer verschuiven naar de gemeenten.

In 2019 zet het PHTB in op 6 hectare herstructurering en 12 hectare uitbreiding in de gebieden Zuilichem, Poederoijen en Grote Ingh. Daarnaast zal het PHTB verder gaan met de uitvoering en afronding van wegenwerken in verschillende gebieden en met groen-en waterwerken (in Poederoijen en Zuilichem).

Dit heeft geen gevolgen voor het provinciale grondbeleid.

Verplaatsing intensieve veehouderij

In het kader van deze regeling moet nog een laatste intensieve veehouderij de bedrijfsverplaatsing afronden. Conform de regeling dient er nog een grondtransactie plaats te vinden, deze wordt afgewikkeld door het Bureau Beheer Landbouwgronden, de kosten hiervan worden gedragen door de provincie.

Kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer

Beheer en onderhoud provinciale wegen

De provincie beheert en onderhoudt circa 1.150 km provinciale weg en is ook eigenaar van het merendeel van de onderliggende en bijbehorende gronden. Periodiek bezien we hoe onze eigendommen die naast de provinciale weg liggen direct noodzakelijk zijn voor de provinciale weg of kunnen worden verhuurd, verpacht of verkocht. Een en ander in overeenstemming met ons grondprotocol en de bepalingen in de Omgevingsverordening Gelderland. Wijzigingen in het beheer van gronden kunnen ontstaan door de aanleg van een nieuwe weg of het overdragen van een bestaande weg aan de gemeente. De opbrengsten voor pacht en verhuur zijn begroot in kerntaak 4 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer en bedragen in 2019 € 200.000.

Aan- en verkoop gronden

Voor de aanleg van nieuwe wegen en of reconstructie van het provinciaal wegennet verwerft de provincie ook in 2019 gronden. Het betreft grondverwerving op basis van de uitgangspunten van de Onteigeningswet waarbij derhalve een volledige schadeloosstelling wordt betaald aan belanghebbenden.

In 2019 zijn de volgende aan- en verkopen voorzien:

Aan- en verkopen grond voor projecten provinciaal wegennet (bedragen x € 1.000)

	Aantal aankopen in 2019	Aantal aankopen	Verkopen in 2019	Aantal verkopen
N345 Rondweg De Hoven	**	3	0	0
N345 Rondweg Voorst	0	0	**	2
N346 Rondweg Lochem	€2.000.000	12	0	0
N825 Nettelhorsterweg	€1.300.000	5	0	0
N348 Zutphen - Eefde	0	0	**	2
N348 Traverse Dieren	0	0	**	1

N319 Rondweg Oeding	€525.000	7	0	0
N303 Rondweg Voorthuizen	**	4	0	0
N314 Hummelo	0	0	**	1
N348 Jodendijk - Scheuterdijk	**	3	0	0
N225 Reconstructie	**	2	0	0
N316 Ontbrekende Schakel	0	0	**	1
A15 OWN	**	2	0	0
N315 Neede	€475.000	7	0	0
RTG	€750.000	5	0	0
Overige projecten	€450.000	15	€150.000	10
Totaal**	€ 9.225.000	64	€ 1.400.000	17

Het betreft grondaankopen in de vorm van minnelijke verwerving dan wel de afwikkeling van een onteigeningsvonnis voor het ruimtebeslag voor deze projecten. De verkopen betreffen de verkoop van overtollige objecten/ percelen (voorbeeld overhoeken) welke resteren na aanleg van het werk.

** Ter voorkoming van herleidbaarheid naar getaxeerde waarden voor of van aan- en verkooptransacties, worden de bedragen bij minder dan 5 transacties

niet specifiek vermeld. In de totaalstelling zijn deze bedragen wel meegenomen.

Mens & Middelen

De grond onder het complex Huis der Provincie (het monumentale deel, de Sabespoort, het nieuwbouw deel en parkeergarage Prinsenhof) rondom de markt in Arnhem is eigendom van de provincie Gelderland. Hiertoe behoort ook het bordes voor de hoofdingang van het Huis der Provincie en het (parkeer)terrein ten zuiden en ten oosten van het complex.

Voor 2019 is de verwachting dat het perceel en gebouw Prinsenhof A, Prinsenhof 3 te Arnhem wordt afgestoten.

EMU saldo

In 1992 is de Europese en Monetaire Unie (EMU) tot stand gekomen. Destijds is het EMU saldo geïntroduceerd om vergelijkingen tussen de verschillende eurolanden mogelijk te maken. Beheersing van het EMU saldo is van belang voor houdbare overheidsfinanciën. De provincies en de Rijksoverheid hebben afspraken met elkaar gemaakt over de invulling van ieders verantwoordelijkheid in deze.

Sinds de Begroting 2013 hebben wij voor uw Staten in de Begroting en Jaarstukken een extra paragraaf opgenomen met aanvullende informatie over het EMU saldo. In andere Planning & Control documenten hebben wij u geïnformeerd. Ook in 2019 informeren wij u in de verschillende Planning en Control documenten over de ontwikkeling van het EMU saldo.

Verschil tussen baten/lasten stelsel en berekening EMU-saldo

Het EMU saldo wordt berekend op transactiebasis. Deze berekeningswijze is in grote mate vergelijkbaar met het kasstelsel zoals dat voor het Rijk van toepassing is. Het BBV schrijft voor decentrale overheden echter een administratie op basis van het baten/ lastenstelsel voor. Het EMU-saldo berekenen we door - afhankelijk van de kasmutatie - enkele posten erbij te tellen dan wel eraf te trekken.

Individuele EMU-referentiewaarden provincies 2019

In mei 2018 heeft er overleg plaatsgevonden tussen het Rijk en de koepels van de decentrale overheden (IPO, VNG, UvW) over de ruimte voor het EMU saldo voor de eerstvolgende jaren. Hierin heeft de staatssecretaris voorgesteld dat de decentrale overheden gezamenlijk -0,4% van het BBP als ruimte krijgen voor de jaren 2019 tot en met 2022. De koepels hebben aangegeven dat hiermee voldoende ruimte is voor alle noodzakelijke investeringen en ook voldoende om de gezamenlijke ambities uit het IBP te realiseren. In de wet HOF staat dat er een onderverdeling moet komen van de ruimte naar provincies, gemeenten en waterschappen . Op 13 september 2018 heeft de staatssecretaris de regeling bekend gemaakt. Deze is respectievelijk -0,08%, -0,27% en -0,05% van het BBP.

Berekening EMU-saldo

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Telling	Begroting 2018 na Najaarsnota	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	+/+	-12.970	-73.240	-124.086	-33.368	65.961
Afschrijvingen tlv de exploitatie	+/+	15.625	18.332	18.784	18.337	21.400
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+/+	1.298	979	979	1.079	1.079
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-/-	44.427	59.329	39.662	14.617	0
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en	+/+	400	2.800	689	0	0

niet in mindering zijn gebracht op investerings in (im)materiële vaste activa						
Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-/-	0	1.415	0	0	0
Subtotaal		-40.074	-111.873	-143.296	-28.569	88.440
Referentiewaarde conform circulaire		n.b.	-107.786	n.b.	n.b.	n.b.
EMU-saldo		n.b.	4.087	n.b.	n.b.	n.b.

De individuele referentiewaarde is voor het jaar 2019 in de septembercirculaire 2018 opgenomen. Voor 2019 lijkt er niet voldoende ruimte voor alle gewenste investeringen. Zoals u van ons gewend bent, informeren wij uw Staten bij elk P&C document over het EMU-saldo en houden wij er op deze manier zicht op. Ervaring van de afgelopen jaren laat zien, dat de overschrijding van het EMU-saldo gedurende het jaar een ander beeld laat zien. Als voorbeeld, het EMU-saldo voor 2018 is na de Najaarsnota - € 40.074. Bij het vaststellen van de Begroting 2018 was dit saldo - € 72.965.

Daarnaast heeft de minister van Financiën bij de behandeling van het wetsontwerp HOF meermaals aangegeven dat de Wet Hof geen obstakel mag zijn voor investeringen van decentrale overheden.